

Revizija Direktive o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora

Jambrović, Lucija

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:587970>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-31**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

PRAVNI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
INTEGRIRANI PREDDIPLOMSKI I DIPLOMSKI PRAVNI STUDIJ
KATEDRA ZA UPRAVNO PRAVO

Lucija Jambrović

**REVIZIJA DIREKTIVE O PROMICANJU UPORABE
ENERGIJE IZ OBNOVLJIVIH IZVORA**

Diplomski rad

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Lana Ofak

Zagreb, siječanj 2023.

Izjava o izvornosti

Ja, Lucija Jambrović, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljen način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima osim onih navedenih u radu.

Lucija Jambrović, v.r.

Sažetak

Cilj ovog rada je opisati reviziju Direktive 2018/2001 o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora te ukazati na problematiku navedenih izmjena. U radu se opisuje pravni značaj Direktive kao općeg pravnog okvira za promicanje uporabe energije iz obnovljivih izvora u Europskoj uniji. Zatim se analizira pravno-politički kontekst revizije i inicijative Europske unije koje su prethodile reviziji. Potom se detaljnije opisuju izmjene odredaba Direktive uz isticanje problematike pojedinih izmjena s naglaskom na određivanje glavnih područja i ubrzavanje postupaka za izdavanje dozvola za projekte obnovljive izvore energije. Na posljétku se dalje kratki pregled zakonodavnog postupka donošenja nove Direktive.

Ključne riječi: Direktiva o promicanju uporabe obnovljivih izvora energije, Europska unija, obnovljivi izvori energije, REPowerEU, energetska prava, prava okoliša

Sadržaj

1. UVOD	1
2. PREGLED DIREKTIVE 2018/2001	2
3. PRAVNO-POLITIČKI KONTEKST REVIZIJE DIREKTIVE	5
3.1 Europski zeleni plan	5
3.2 Paket „Spremni za 55%“	7
3.3 Europski zakon o klimi	9
3.4 REPowerEU	10
4. KLJUČNE IZMJENE DIREKTIVE	14
5. PROBLEMATIKA POJEDINIH IZMJENA	18
5.1. Glavna područja	18
5.2. Ubrzavanje administrativnih postupaka izdavanja dozvola za projekte obnovljive energije	20
5.3. Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora	26
5.4. Zakonodavni postupak	29
6. ZAKLJUČAK	30
7. LITERATURA	31

1.UVOD

Uloga Europske unije u naporima za ublažavanje posljedica klimatskih promjena oduvijek je bila iznimno važna. Takva uloga omogućena joj je zbog njene gospodarske i industrijske razvijenosti, ali i sposobnosti kreiranja politika šireg dosega.¹ Isto tako, s obzirom da na međunarodnoj razini nedostaje adekvatni institucionalni okvir za obnovljive izvore energije, u tom smislu također se ističe važna uloga europskog energetskeg prava i politička djelatnost institucija EU-a.² Nadalje, prema čl. 194. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, upravo se promicanje uporabe obnovljivih izvora energije navodi kao jedan od ciljeva energetske politike Unije³, a u Strategiji za integraciju energetskeg sustava istaknuto je da se budućnost europske energetike mora temeljiti na „većem udjelu zemljopisno raspoređenih obnovljivih izvora energije koji fleksibilno integriraju različite nositelje energije, a istovremeno su i dalje učinkoviti u korištenju resursa i ne uzrokuju onečišćenje i gubitak bioraznolikosti“⁴. S obzirom da 75% emisija stakleničkih plinova u EU dolazi iz upotrebe i proizvodnje energije, dekarbonizacija energetskeg sektora ključan je korak prema klimatski neutralnoj Uniji.⁵ Kako bi se postigli ti ciljevi, EU podupire razvoj i uvođenje čišćih izvora energije poput obnovljivih izvora i vodika, potiče integraciju energetskeg sustava država članica, razvija infrastrukturu te revidira postojeće zakonodavstvo o energetskeg učinkovitosti i energiji iz obnovljivih izvora.⁶

S pravnog gledišta, najvažniji europski propis koji uređuje obnovljive izvore energije jest Direktiva (EU) 2018/2001 o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora (*eng. Renewable Energy Directive, RED II*). Ukratko, ona uspostavlja opći okvir za promicanje obnovljivih izvora energije te propisuje minimalni postotak energije iz obnovljivih izvora koji mora biti ostvaren na razini Unije kako bi se uspješno ograničile štetne posljedice klimatskih promjena. Međutim, u srpnju 2021. godine Europska komisija objavila je novi prijedlog za

¹ Vuletić, Davor, The Interaction Between the EU's Climate Change Objectives and Its State Aid Regulation in the Area of Renewable Energy, *Croatian Yearbook of European Law & Policy*, vol. 16, br. 1, 2020., str. 320.

² Šantek, Ivor, Ofak, Lana, Pravni okvir za obnovljive izvore energije u pravu Europske unije, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, god. 57, 3/2020, str. 806.

³ Ugovor o funkcioniranju Europske unije (pročišćena verzija), SL EU, C 202/47, 7.6.2016., str. 88

⁴ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija, Energija za klimatski neutralno gospodarstvo: strategija EU-a za integraciju energetskeg sustava, Bruxelles, 8.7.2020. COM(2020) 299 final, str. 2.

⁵ Europsko vijeće i Vijeće EU, Europski zeleni plan, <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/green-deal/>, pristup: 20. rujna 2022.

⁶ *Ibid.*

reviziju te Direktive u kojem je određen niz značajnih izmjena pojedinih odredaba Direktive. Razlozi takve revizije nalaze se u pojačanim ambicijama EU-a u pogledu ubrzanja tranzicije na obnovljivu energiju. Te ambicije temelje se na nizu pravno-političkih inicijativa EU-a koje su prethodile samom prijedlogu za reviziju, ali i potrebi djelovanja Unije zbog trenutane energetske krize kao i geopolitičke situacije u Ukrajini. Revizija Direktive kao i analiza izmjena koje ona donosi predstavljaju predmet istraživanja ovog rada. Najprije će se obraditi važnost trenutno važeće Direktive uz kratak osvrt na Direktivu iz 2009. koja joj je prethodila (2. poglavlje), zatim će opisati pravno-politički kontekst donošenja prijedloga za reviziju uz isticanje inicijativa EU-a koje su prethodile reviziji (3. poglavlje). Potom će se opisati najznačajnije izmjene koje donosi nova Direktiva (4. poglavlje), kao i problematika pojedinih izmjena uz posebni naglasak na odredbe o određivanju tzv. glavnih područja i ubrzanju postupaka izdavanja dozvola za projekte obnovljivih izvora energije, uz dodatno isticanje mišljenja Europskog gospodarskog i socijalnog vijeća, a na kraju će se pružiti kratki pregled trenutane faze zakonodavnog postupka donošenja direktive (5. poglavlje).

2. PREGLED DIREKTIVE 2018/2001

Direktiva (EU) 2018/2001 o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora (eng. *RED II*, dalje u tekstu: „Direktiva RED II, Direktiva 2018.“) predstavlja opći pravni okvir za promicanje energije iz obnovljivih izvora u Europskoj uniji te propisuje obvezujući cilj od 32% za ukupni udio energije iz obnovljivih izvora u bruto finalnoj potrošnji energije Europske unije do 2030. godine⁷. Kada se govori o energiji iz obnovljivih izvora ili obnovljivoj energiji, misli se konkretno na definiciju iz Direktive, kojom je ona definirana kao „energija iz obnovljivih nefosilnih izvora, primjerice energija vjetra, solarna energija (toplinska i fotonaponska) te geotermalna energija, energija iz okoliša, energija plime, oseke i druga energija oceana, hidroenergija, biomasa, plin dobiven od otpada, plin dobiven iz uređaja za obradu otpadnih voda i bioplina“ (čl. 2. st. 1. Direktive)⁸.

Prema t. 2. preambule Direktive, povećana uporaba energije iz obnovljivih izvora važan je „dio paketa mjera potrebnih za smanjenje emisija stakleničkih plinova i ispunjavanje obveze

⁷ European Parliament, Renewable Energy Directive: Revision of Directive (EU) 2018/2001, <https://euagenda.eu/upload/publications/eprs-bri2021662619-en.pdf>, pristup 8. rujna 2022.

⁸ Direktiva (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora (preinaka), SL L 328/82, 21. 12. 2018., str. 21.

Unije iz Pariškog sporazuma o klimatskim promjenama iz 2015., koji je uslijedio nakon 21. konferencije stranka Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o klimatskim promjenama (dalje u tekstu: „Pariški sporazum“) i iz okvira Unije za energetska i klimatska politika do 2030., uključujući obvezujući cilj Unije za smanjenjem stakleničkih plinova za najmanje 40% ispod razina iz 1990. do 2030⁹.“

Osim što postavlja spomenuti cilj od 32% obnovljive energije, Direktiva u svojim odredbama uspostavlja kriterije održivosti i smanjenja stakleničkih plinova za biogoriva, tekuća biogoriva i goriva iz biomase, a propisuje i niz pravnih pravila poput uvjeta za financijsku potporu za povećanje korištenja obnovljive energije, pravila o potrošačima vlastite obnovljive energije, o uporabi obnovljivih izvora u sektorima grijanja i hlađenja te prometa, o regionalnoj suradnji država članica kao i suradnji država članica s trećim državama, o jamstvu podrijetla energije, administrativnim postupcima te o informacijama i osposobljavanju.¹⁰

Direktiva je usvojena u prosincu 2018. te je ustvari preinaka Direktive 2009/28/EZ (tzv. *RED I*)¹¹ napravljena u sklopu paketa „Čista energija za sve Europljane.“ Cilj Paketa bio je u pomaganju EU da postigne ambiciozne ciljeve razrađene Europskim zelenim planom, počevši od cilja smanjenja emisija stakleničkih plinova za 40% uz istodobno postizanje najmanje 32% udjela obnovljive energije u Uniji.¹² Tom izmjenom je dotadašnji cilj od 20% obnovljive energije zamijenjen novim ciljem koji od 2018. iznosi 32%. Najznačajnija i najradikalnija novina iz revizije 2018. godine bila je napuštanje nacionalno obvezujućih ciljeva za svaku državu članicu kao što je bilo do tad uređeno i određivanje umjesto toga obvezujući cilj na razini EU. Naime, do revizije iz 2018., prema (staroj) Direktivi svaka je država članica bila obvezna dosegnuti specifični udio energije iz obnovljivih izvora u svojoj ukupnoj energetska potrošnji do 2020. godine. Također je bila propisana obveza država članica da usvoje Nacionalne akcijske planove o energiji iz obnovljivih izvora u kojima su morale utvrditi vlastite planove za ostvarenje zadanih ciljeva i opći plan politike u području obnovljive energije. Napredak u ostvarenju tih nacionalnih ciljeva mjerio se svake dvije godine tako što su države članice objavljivale nacionalna izvješća o napretku u tom području.¹³ Takvo

⁹ *Ibid*, str. 1.

¹⁰ Europski parlament, *op. cit.* (bilj. 7), str. 2.

¹¹ Direktiva 2009/28/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2009. o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora te o izmjeni i kasnijem stavljanju izvan snage direktiva 2001/77/EZ i 2003/30/EZ Tekst značajan za EGP, SL L 140/16, 5. 6. 2009.

¹² European Commission Clean Energy for all Package https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-strategy/clean-energy-all-europeans-package_en, pristup: 20. rujna 2022.

¹³ Europski parlament, Energija iz obnovljivih izvora, https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hr/FTU_2.4.9.pdf, pristup: 8. rujna 2022.

uređenje izazvalo je otpor i protivljenje pojedinih država članica, unatoč tome što je Direktiva iz 2009. dopuštala fleksibilnost u postizanju ciljeva te je uzela u obzir ekonomske, političke i tehnološke različitosti svake države članice.¹⁴ Takav zaokret u uređenju obvezujućih ciljeva iz 2018. izazvao je određene dileme i pitanje bi li trebali ciljevi udjela obnovljive energije biti određeni na razini Unije ili bi trebali biti prevedeni u nacionalno obvezujuće ciljeve za svaku državu članicu kao što je bilo do tad.¹⁵

Međutim, iako se tvrdilo u početku da bez utvrđivanja obvezujućih nacionalnih ciljeva za svaku državu članicu posebno nije jasno kako će se ostvariti opći cilj na razini EU-a kao niti koje su moguće posljedice u slučaju da pojedine države članice ne bi adekvatno doprinosile njegovom ostvarenju,¹⁶ Europska komisija je u studenom 2020. godine objavila Izvješće o napretku obnovljive energije koje je pokazalo da je u posljednjih nekoliko godina u periodu do 2018. zabilježen stabilan rast ukupnog udjela obnovljivih izvora energije na razini EU. U 2018. EU je dosegla udio od 18,0% udjela obnovljive energije u ukupnoj bruto potrošnji što je bilo iznad indikativne putanje od 16% za postizanje ciljeva do 2020. godine.¹⁷ Nadalje, prema podacima Eurostat-a, 2019. godine je udio obnovljive energije iznosio 19,7% (usporedno, 2004. je iznosio samo 9,6%) što je bilo samo 0,3% manje od zadanog cilja od 20% za 2020.¹⁸ Eurostat je također primijetio porast električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije u razdoblju od 2009. do 2019., uglavnom zbog ekspanzija tri vrste obnovljive energije diljem EU: energije vjetera, solarne energije te biogoriva, a ukupan iznos potrošnje električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora je 2019. iznosio 34% na razini EU.¹⁹ Ipak, Eurostat je zaključio da iako je Europska unija kao cjelina na putu da ispuni svoje ciljeve za 2020., neke države članice će ipak morati uložiti dodatne napore kako bi ispunile svoje obveze u pogledu cilja obnovljivih izvora energije. Prema tome može se reći da rasprava o uređenju obvezujućih ciljeva (bilo na razini država članica, bilo na razini općeg cilja za cijelu EU) ima više teorijsku nego praktičnu važnost s obzirom da se iz navedenih

¹⁴ Schoenfeld, Jonas J., Knodt, Michele, Softening the surface but hardening the core? Governing renewable energy in the EU, *West European Politics*, 44:1, 49-71, 2020., str. 52.

¹⁵ Opširnije u Iliopoulos, Theodoros, Dilemmas on the Way to a New Renewable Energy Directive, *European Energy and Environmental Law Review*, vol. 27., no. 6., 2018., str. 210-222

¹⁶ Šantek, I., Ofak, L. *op. cit.* (bilj. 2) str. 815.

¹⁷ Izvješće Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija, Izvješće o napretku na području obnovljive energije, Bruxelles, 2020., str. 3.

¹⁸ Eurostat izvješće, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Renewable_energy_statistics#Share_of_renewable_energy_more_than_doubled_between_2004_and_2019, pristup 20. rujna 2022.

¹⁹ *Ibid.*

statistika može zaključiti kako je unatoč promjeni paradigme Direktivom iz 2018. EU ipak na dobrom putu u ostvarenju postavljenog cilja.

3. PRAVNO-POLITIČKI KONTEKST REVIZIJE DIREKTIVE

U siječnju 2020. godine Europski parlament donio je rezoluciju o Europskom zelenom planu čime je naglašena potreba za ambicioznijim djelovanjem u rješavanju klimatskih promjena i ispunjavanju ekoloških ciljeva. Istaknuta je ključna uloga energije u prijelazu na gospodarstvo s nultim emisijama stakleničkih plinova, a posebno važnost dekarbonizacije energetske sustava. Također se otvara ideja o reviziji Direktive 2018. kako bi se uskladila s novim klimatskim ambicijama tako što bi postavila nove obvezujuće ciljeve i obveze država članica.²⁰ Nadalje, u kolovozu 2020. Europska komisija objavila je Početnu procjenu utjecaja (*eng. Inception Impact Assessment*) kako bi podržala zakonodavni prijedlog za izmjenu Direktive iz 2018. kojim će se ispitati potencijalno povećanje cilja obnovljive energije za 2030. kao i preispitati ambicije na razini pojedinog sektora.²¹ Procjena utjecaja je također sadržavala obavijesti o ostalim ciljevima vezanih za reviziju Direktive, uključujući i uvođenje elemenata integracije energetske sustava te strategije za vodik.²² Opći cilj Procjene bio je osigurati dovoljan doprinos obnovljivih izvora energije za postizanje prethodno navedenih ambicioznijih klimatskih ciljeva EU-a, a ideja za reviziju Direktive 2018. je posljedica nastojanja da se pretoče u pravne instrumente neki od postupaka predloženih u inicijativama i strategijama u okviru Europskog zelenog plana. Kako bi se shvatio sam kontekst prijedloga za reviziju Direktive 2018., u nastavku ovog rada opisat će se detaljnije važnost Europskog zelenog plana te preostalih inicijativa utemeljenih na njemu: Paketa „Spremni za 55%“, Europskog zakona o klimi te plana REPowerEU.

3.1 Europski zeleni plan

Europski zeleni plan je „paket inicijativa u području politika kojima se želi osigurati zelena tranzicija Europske unije, pri čemu je krajnji cilj postići klimatsku neutralnost do 2050. Kako bi se postigao taj cilj, ključno je smanjiti neto stakleničke emisije za 55% do 2030. u odnosu

²⁰ European Commission, Renewable Energy Directive, https://energy.ec.europa.eu/topics/renewable-energy/renewable-energy-directive-targets-and-rules/renewable-energy-directive_en#related-links, pristup: 16. rujna 2022.

²¹ Europska komisija, Početna procjena utjecaja, https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12553-Pravila-EU-a-koja-se-odnose-na-energiju-iz-obnovljivih-izvora-preispitivanje_hr, pristup: 16. rujna 2022.

²² *Ibid.*

prema razinama iz 1990.²³ Zbog postojećeg europskog zakonodavstva u području klime i energetike stopa emisije stakleničkih plinova već se smanjila u EU za 24% u odnosu na emisije iz 1990., dok je gospodarstvo EU naraslo za 60% neovisno o smanjenju emisija.²⁴ Iz tog razloga postojeći i dokazano učinkovit pravni okvir Unije čini temelj Europskog zelenog plana te potiče daljnje ambicije u borbi protiv klimatskih promjena.²⁵ Isto tako valja naglasiti da je Komisija provela opsežne procjene utjecaja (*eng. impact assessments*) prije predstavljanja prijedloga Plana kako bi se odmjerile mogućnosti i troškovi zelene tranzicije.²⁶ Procjena utjecaja poduprla je i povećanje već spomenutog cilja EU koji se odnosi na smanjenje neto stakleničkih emisija za 55%. Pokazalo se da je ovaj cilj ostvariv i koristan, a detaljna procjena utjecaja dodatno je potkrijepila zakonodavne prijedloge u sklopu Zelenog plana.²⁷

Nadalje, Zelenim planom nastoji se stvoriti zeleno, pravedno, uključivo i prosperitetno društvo s modernim i konkurentnim gospodarstvom.²⁸ Osim što se nastoji pretvoriti Europu u prvi klimatski neutralan kontinent do 2050., Zeleni plan također stvara nove prilike za inovacije, ulaganja i otvaranje novih radnih mjesta, rješava energetska siromaštvo, smanjuje ovisnost o energiji izvan EU te poboljšava sveopće zdravlje i blagostanje.²⁹ Iako je jasno da dobrobiti klimatskih politika dugoročno gledano nadmašuju troškove zelene tranzicije, one kratkoročno gledano mogu izazvati stanovite troškove socijalno ugroženim kućanstvima, mikro poduzećima te korisnicima javnog prijevoza. Iz tih razloga kao i zbog činjenice da je oko 54 milijuna Europljana pogođeno energetska siromaštvom, a njih 500 tisuća oslanja se na fosilnu industriju u razdoblju donošenja Zelenog plana³⁰, predviđene su mjere kako bi se postigla što pravednija i socijalno osjetljiva tranzicija. Jedna od njih je osnivanje novog Socijalnog fonda za klimu financiranog iz proračuna EU-a kako bi se državama članicama

²³ Europska komisija, Provedba Zelenog europskog plana, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/delivering-european-green-deal_en, pristup: 20. rujna 2022.

²⁴ *Ibid*

²⁵ *Ibid*

²⁶ European Commission, Commission staff working document, Impact Assessment accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the regions, Stepping up Europe's 2030 climate ambition, Investing in a climate-neutral future for the benefit of our people., https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:749e04bb-f8c5-11ea-991b-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF, Bruxelles, 2020., str.3-8.

²⁷ *Ibid*

²⁸ Europsko vijeće, <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/green-deal/>, pristup: 20. rujna 2022.

²⁹ Europska komisija, Provedba zelenog europskog plana, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/delivering-european-green-deal_en#documents, pristup: 20. rujna 2022.

³⁰ Lambert, Karl-Heinz, The Green Deal-Time is running out, <https://www.politico.eu/sponsored-content/the-green-deal-time-is-running-out/>, pristup: 21. rujna 2022.

osigurala namjenska sredstva za pomoć građanima u financiranju ulaganja u energetska učinkovitost zgrada, nove sustave grijanja i hlađenja te čišći javni prijevoz.³¹ Iako se Zelenim planom proklamira suzbijanje energetske siromaštva do kraja ovog desetljeća, problem se javlja u činjenici da će se sredstva iz Fonda početi isplaćivati tek u 2025. godini, a također je upitno koliko će Fond u praksi moći efikasno ublažiti posljedice visokih računa za potrošnju energiju u kućanstvima s niskim prihodima.³²

3.2 Paket „Spremni za 55%“

S pravnog gledišta, u sklopu Europskog zelenog plana veću važnost ima paket „Spremni za 55%“ kojim se nastoje sve prethodno opisane ambicije iz Zelenog plana prenijeti u zakonodavstvo Unije, a prvenstveno se to odnosi na glavni cilj: smanjenje stakleničkih emisija za 55% do 2030., kao što i implicira sam naziv paketa.³³ Paket čini „niz prijedloga za reviziju i ažuriranje zakonodavstva EU-a te pokretanje novih inicijativa kako bi se osiguralo da politike EU budu u skladu s klimatskim ciljevima koje su dogovorili Vijeće i Parlament.“³⁴ Točnije, paket sadrži trinaest međusobno povezanih prijedloga za izmjenu trenutnog klimatskog i energetske zakonodavstva EU-a te šest novih prijedloga od kojih je naravno u kontekstu ovoga rada najznačajniji prijedlog za reviziju Direktive o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora.³⁵ Tako izmijenjena Direktiva ojačala bi već postavljene odredbe te bi postojeći cilj udjela obnovljive energije zamijenila novim, višim ciljem koji bi iznosio 40% umjesto dotadašnjih 32%. Kako bi se zajednički ostvario novi cilj, države članice će morati povećati svoje doprinose utvrđene u integriranim nacionalnim klimatskim planovima (*eng. National Energy and Climate Plans, NECPs*) koje će trebati ažurirati tijekom 2023. i 2024. godine shodno prijedlozima iz paketa.³⁶ Postavljanje tih ciljeva odražava stajalište da za promicanje zelene energije nije dostatno samo postaviti obvezu smanjenja emisija iz fosilnih goriva, već su potrebni i aktivni koraci izvršnih vlasti država članica u

³¹ Europska komisija, Europski zeleni plan: Komisija predlaže preobrazbu kako bi se ostvarili klimatski ciljevi, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_3541, pristup: 21. rujna 2022.

³² Myers, Martha, Fit for 55 will penalize poor Europeans, <https://www.euractiv.com/section/climate-environment/opinion/fit-for-55-will-penalise-poor-europeans/>, pristup: 26. rujna 2022.

³³ Europsko vijeće, *op. cit.* (bilj. 28)

³⁴ Europsko vijeće, Spremni za 55%, <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/green-deal/fit-for-55-the-eu-plan-for-a-green-transition/>, pristup: 22. rujna 2022.

³⁵ European Parliament, Fit for 55 Package briefing, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733513/EPRS_BRI\(2022\)733513_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733513/EPRS_BRI(2022)733513_EN.pdf), pristup: 22. rujna 2022.

³⁶ Europsko vijeće, Spremni za 55%: Vijeće postiglo dogovor o ambicioznijim ciljevima za obnovljive izvore energije i energetska učinkovitost, <https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2022/06/27/fit-for-55-council-agrees-on-higher-targets-for-renewables-and-energy-efficiency/>, pristup: 22. rujna 2022.

promicanju uporabe obnovljivih izvora.³⁷ Isto tako, paket predlaže i jačanje podciljeva i mjera u svim sektorima, a posebice u onima u kojima je integracija obnovljivih izvora išla sporije, no više o tome će biti riječi kasnije u radu kod opisivanja izmjena koje se nastoje postići revizijom.

Od ostalih mjera predviđenih Paketom važno je još spomenuti mjeru kojom se nastoji izmijeniti sustav EU-a za trgovanje emisijama, posebice u sektoru zračnog i pomorskog prometa te u uspostavljanje zasebnog sustava trgovanja emisijama za cestovni promet i zgrade.³⁸ Trgovanje ugljikovim emisijama odnosno tzv. „ETS shema“ predstavlja temelj politike EU-a u borbi protiv klimatskih promjena te je ključni alat u smanjenju emisija na troškovno učinkovit način.³⁹ Ukratko rečeno, po toj shemi zagađenje zraka naplaćuje se po toni ispuštenih emisija tako što su gospodarski subjekti obvezani posjedovati dozvolu za svaku tonu ugljikovog dioksida koju ispuštaju. Dozvole se mogu kupovati putem dražbi, a u određenim sektorima se mogu i dodjeljivati besplatno uz ispunjenje određenih uvjeta.⁴⁰ Tom shemom subjekte se potiče financijskim mjerama da manje zagađuju čime se poštuje načelo „onečišćivač plaća“ te se pruža snažniji poticaj za smanjenje emisija stakleničkih plinova.⁴¹ Zelenim planom nastoji se osnažiti ETS shema na način da se obveže sektore koji sudjeluju u toj shemi da smanje emisije za 43% u odnosu na one iz 2005. godine te da se smanjuje ukupni broj izdanih emisijskih dozvola po godišnjoj stopi od 2,2% u usporedbi sa trenutnim smanjenjem od 1,74%.⁴²

Također je važno spomenuti odredbu prema kojoj se 25% prihoda ostvarenih iz emisijskih dozvola u cestovnom prometu i zgradama planira upotrijebiti za financiranje već spomenutog Socijalnog fonda za klimu kojim se žele umanjiti posljedice energetske siromaštva tako što se taj iznos preraspodijeli kućanstvima s niskim prihodima.⁴³ Problem i nezadovoljstvo koji se javljaju vezani za tu odredbu jesu u tome što odredba nije dovoljno precizna i obvezujuća jer će u stvari države članice EU slobodno odlučivati kako će koristiti prihode generirane ETS

³⁷ European Climate Foundation, The „Fit for 55“ package at a glance, <https://europeanclimate.org/stories/the-fit-for-55-package-at-a-glance/>, pristup: 22. rujna 2022.

³⁸ Europsko vijeće, *op. cit.* (bilj. 28)

³⁹ European Commission, EU Emissions trading system, https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets_en#a-cap-and-trade-system, pristup: 26. rujna 2022.

⁴⁰ Eureporter, EU shema trgovanja emisijama (ETS) i njezina reforma kratko, <https://hr.eureporter.co/environment/co2-emissions/emissions-trading-scheme-ets/2022/06/02/the-eu-emissions-trading-scheme-ets-and-its-reform-in-brief/>, pristup: 26. rujna 2022.

⁴¹ Europski revizorski sud, Tematsko izvješće, <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/emissions-trading-system-18-2020/hr/>, pristup: 26. rujna 2022.

⁴² European Commission, Revision for phase 4, https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets/revision-phase-4-2021-2030_en, pristup: 26. rujna 2022.

⁴³ European Commission, *op. cit.* (bilj. 39)

shemom, bez ikakvog jamstva da će siromašna kućanstva dobiti potrebnu potporu za svoje potrebe, čime je dovedena u pitanje socijalna politika EU proklamirana Zelenim planom.⁴⁴ S pravnog gledišta potrebno je preispitati svrhu te odredbe kojom se ostavlja previše slobode državama članicama u odlučivanju kako raspolagati sredstvima zarađenih emisijskim dozvolama te uspostaviti veću kontrolu nad korištenjem tih sredstava EU-a kako bi se poboljšao uspjeh europskih klimatskih politika.

3.3 Europski zakon o klimi

U kontekstu ambicije Europske unije da postane klimatski neutralna do 2050. godine važno je spomenuti tzv. Europski zakon o klimi⁴⁵ kojim je ta ambicija postala pravno obvezujuća za države članice. U ožujku 2020. Komisija je izložila prijedlog navedenog Zakona, a predloženi pravni akt jest uredba Europskog parlamenta i Vijeća te predstavlja važno sredstvo za razvijanje europskog klimatskog prava u području okoliša koje pripada u podijeljenu nadležnost Unije i država članica.⁴⁶ Sukladno članku 288. Ugovora o funkcioniranju Europske unije⁴⁷, Zakon o klimi je kao uredba u potpunosti obvezujući te izravno primjenjiv u svim državama članicama. Stupio je snagu u srpnju 2021. godine, a njegovim stupanjem na snagu su države članice postale pravno vezane poduzeti sve potrebne mjere na nacionalnoj, ali i EU razini kako bi postigle propisani cilj klimatske neutralnosti (čl. 2. st. 1. i 2. Uredbe).⁴⁸ Time se prvenstveno nastoji ostvariti postizanje dugoročnog temperaturnog cilja iz Pariškog sporazuma na „pošten, socijalno uravnotežen, pravedan i troškovno učinkovit način.“ (čl. 1. st. 4. Uredbe).⁴⁹ Zakonom također postaje pravno obvezujući prijelazni klimatski cilj Unije kojim se smanjuju neto emisije stakleničkih plinova do 2030. za minimalno 55% u odnosu na razine iz 1990⁵⁰, sukladno tendenciji iz spominjanog paketa „Spremni za 55%“. Može se reći da se time nastoji osigurati da cjelokupna klimatska politika EU-a kontinuirano doprinosi ostvarenju tog cilja te da se osigura sudjelovanje svih gospodarskih sektora i zajednica u

⁴⁴ Milat, Andrea, Tko će plaćati emisije CO₂, <https://www.bilten.org/?p=38774&fbclid=IwAR0Dro361-NtNxMPdhAHDALgOOVCHUnloSOeU4zQz477Y3fqheMHDf3beu0>, pristup: 26. rujna 2022.

⁴⁵ Uredba (EU) 2021/1119 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. lipnja 2021. o uspostavi okvira za postizanje klimatske neutralnosti i o izmjeni uredbi (EZ) br. 401/2009 i (EU) 2018/1999 („Europski zakon o klimi“), SL L 243/1, 2021.

⁴⁶ European Parliament, Adopting the EU Climate Law, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2021/690672/EPRS_ATA\(2021\)690672_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2021/690672/EPRS_ATA(2021)690672_EN.pdf), pristup: 26. rujna 2022.

⁴⁷ Europska komisija, *op. cit.* (bilj. 31), pristup: 26. rujna 2022.

⁴⁸ *op. cit.* (bilj. 39)

⁴⁹ *Ibid.*

⁵⁰ *Ibid.*

njegovom ostvarenju.⁵¹ Osim toga, Zakonom o klimi se propisuje i način na koji će se provoditi ocjena napretka i mjera Unije kao i nacionalnih mjera⁵², a određuje se i osnivanje Europskog znanstvenog savjetodavnog odbora za klimatske promjene (dalje: „Savjetodavni odbor“) sastavljenog od neovisnih stručnjaka iz različitih država članica.⁵³ Funkcije Savjetodavnog odbora uključivat će razmatranje najnovijih znanstvenih spoznaja i klimatskih podataka relevantnih za EU, pružanje znanstvenih savjeta i sastavljanje izvješća o postojećim i predloženim mjerama Unije, klimatskim ciljevima i okvirnim proračunima za stakleničke plinove te njihovoj usklađenosti s ciljevima Zakona o klimi kao i međunarodnim obvezama iz Pariškog sporazuma (čl. 3. st. 2. Uredbe). Naposljetku, važnost Uredbe odnosno Zakona o klimi jest u tome što omogućava pravni temelj Komisiji kod predlaganja budućeg zakonodavstva u području klime što će neupitno biti potrebno s obzirom da trenutni klimatski cilj, iako povišen, i dalje prema određenim stajalištima neće biti dostatan za postizanje globalnog temperaturnog cilja iz Pariškog sporazuma.⁵⁴ Zaključno tome, tvrdi se da Europski zakon o klimi predstavlja temeljni korak prema integriranijoj klimatskoj politici Europske unije te osigurava veću sigurnost i stabilnost u europskom klimatsko-energetskom pravnom okviru time što određuje pravno obvezujući prijelazni cilj do 2030. te konačni cilj klimatske neutralnosti do 2050. godine.⁵⁵

3.4 REPowerEU

Agresija Rusije na Ukrajinu u veljači 2022. postavila je nove izazove politici EU, a posebice u području energetike. Ta nova geopolitička i energetska kriza zahtjeva drastično ubrzanje zelene tranzicije, kao i smanjenje ovisnosti EU o ruskim fosilnim gorivima.⁵⁶ Iz tih razloga Europska komisija je u svibnju 2022. godine predstavila plan REPowerEU čiji cilj upravo jest ubrzano smanjenje ovisnosti EU o ruskim energentima na način da se ubrza prelazak na čistu energiju i ojača otpornost europskog energetskog sustava.⁵⁷ Komisija je istaknula u svojoj

⁵¹ European Commission, European Climate Law, https://climate.ec.europa.eu/eu-action/european-green-deal/european-climate-law_hr%2027.9, pristup: 27. rujna 2022.

⁵² *op. cit.* (bilj. 39), čl. 6. i 7.

⁵³ Europsko vijeće, Europski propis o klimi: Vijeće i parlament postigli privremeni dogovor, <https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2021/05/05/european-climate-law-council-and-parliament-reach-provisional-agreement/>, pristup: 27. rujna 2022.

⁵⁴ de las Heras, Beatriz Perez, „European Climate Law(s): Assessing the Legal Path to Climate Neutrality“, *Romanian Journal of European Affairs*, vol. 21, no. 2, 2021., str. 28

⁵⁵ *Ibid.*, str. 29.

⁵⁶ European Commission, European Green Deal REPowerEU, https://commission.europa.eu/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/repowereu-affordable-secure-and-sustainable-energy-europe_en%2029.9, pristup: 29. rujna 2022.

⁵⁷ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru te Odboru regija, Plan REPowerEU, 230 final, Bruxelles, 2022.

Komunikaciji da „uz potpunu provedbu plana REPowerEU, visoke cijene, alternative plinu (kao što su primjerice održivi biometan i vodik dobiven iz obnovljivih izvora), daljnje uređenje obnovljivih izvora energije i strukturne mjere potražnje kao što je energetska učinkovitost, očekuje se da će se potražnja za plinom u EU smanjiti brže nego što je prvotno bilo predviđeno paketom „Spremni za 55%.“⁵⁸ Neupitno je da će te mjere strukturno preobraziti energetska sustav EU-a pa će stoga biti potrebna učinkovita koordinacija, upravljanje te nacionalna ulaganja i reforme kako bi se izbjegle nestašice, nestabilnosti te krize na tržištu koje bi naštetile putu prema dekarbonizaciji.⁵⁹ Isto tako, brzo napuštanje uvoza energenata iz Rusije tijekom tranzicije može uzrokovati veće i nestabilnije cijene energije. Kako bi se osigurala pravedna tranzicija, REPowerEU predviđa ciljane mjere da bi se ta nestabilnost svela na najmanju moguću mjeru, cijene držale pod kontrolom i zaštitile osobe izložene (energetskom) siromaštvu⁶⁰, pri čemu se također ističe važnost već spominjanog Socijalnog fonda za klimatsku politiku. Osim toga, REPowerEU uređuje i mjere ubrzavanja primjene vodika iz obnovljivih izvora (pobliže opisano u Strategiji za vodik)⁶¹, ulaganja u razvoj europske energetske (tj. plinske) infrastrukture, međunarodnu suradnju u području energetike (posebice putem Platforme EU za kupnju energije), osnaživanje planova za oporavak i otpornost te financiranje provedbe Plana.

Što se tiče klimatskog zakonodavstva, REPowerEU načelno ne mijenja glavne ambicije u pogledu smanjenja emisija stakleničkih plinova i postizanja klimatske neutralnosti već postavljenih u „Spremni za 55%“ paketu. Dvije novine koje donosi plan REPowerEU kao odgovor na novonastale okolnosti odnose se na izmjenu pravno obvezujućih ciljeva u Direktivi o energetske učinkovitosti i Direktivi o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora koja je u fokusu ovoga rada. Naime, Komisija predlaže povećanje udjela energije iz obnovljivih izvora iz Direktive na 45% do 2030., što je povećanje u odnosu na postotak od 40% koji je predložen o prvotnom prijedlogu za izmjenu Direktive.⁶² Usporedbe radi, time bi se ukupni kapaciteti za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora povećali na 1236 GW do 2030. za razliku od 1067 GW predviđenih u prvom prijedlogu.⁶³ Uz to, države članice će

⁵⁸ *Ibid.*

⁵⁹ Silva, Maria Barros, REPowerEU- a challenge and an opportunity, <https://officialblogofunio.com/2022/06/23/repower-eu-a-challenge-and-an-opportunity/>, pristup: 29. rujna 2022.

⁶⁰ Komunikacija Komisije, *op. cit.* (bilj. 50)

⁶¹ Rezolucija Europskog parlamenta od 19. svibnja 2021. o europskoj strategiji za vodik, 2020/2242 (INI), SL C 15/56, 12.1.2022.

⁶² Komunikacija Komisije, *op. cit.* (bilj. 53)

⁶³ *Ibid.*

morati osigurati najmanje 14% udjela obnovljive energije unutar ukupne potrošnje specifično u prometnom sektoru.⁶⁴

U pogledu solarne energije, REPowerEU predviđa ubrzano postavljanje novih solarnih fotonaponskih modula kao jednu od tehnologija koju je moguće najbrže uvesti. Stoga uvodi europsku inicijativu za solarne krovove koja se temelji na pravnoj obvezi EU-a glede postavljanja solarnih krovova na određene kategorije zgrada⁶⁵ te donosi Strategiju za solarnu energiju.⁶⁶ Cilj te Strategije je učiniti dostupnim više od 320 GW solarne fotonaponske energije do 2025. i gotovo 600 GW do 2030.⁶⁷ Predviđa se da će ti dodatni kapaciteti do 2027. godine zamijeniti potrošnju od devet milijardi kubičnih metara prirodnog plina godišnje⁶⁸, što svakako predstavlja značajnu činjenicu u kontekstu trenutne energetske krize i uštede energije. Isto tako, tome doprinose i rezultati istraživanja EU-a iz 2019. godine prema kojima je 24% tadašnje potrošnje električne energije moguće proizvesti solarnim fotonaponskim sustavom na europskim krovovima (što iznosi 680 TWh) i to po nižoj cijeni od trenutnih stambenih tarifa za električnu energiju.⁶⁹

Solarna strategija, ali i REPowerEU plan skrenuli su pozornost na ključnu prepreku koja sprječava brže uvođenje energije iz obnovljivih izvora (pa tako i solarnih sistema), a to su dugotrajni i složeni administrativni postupci.⁷⁰ Primjera radi, ishodaenje dozvole za vjetroelektrane može trajati do 9 godina, a za solarne elektrane postavljene na tlu do 4, 5 godina. Republika Hrvatska kao jedna država članica nije izuzetak tome te administrativni proces u idealnim uvjetima traje od 3 do 6 mjeseci, no može potrajati i 12 mjeseci.⁷¹ Kako bi pomogla državama članicama da iskoriste zakonske mogućnosti za ubrzavanje tih postupaka, Komisija je predstavila Preporuku za izdavanje dozvola. U njoj se predlažu „mjere za pojednostavnjenje postupaka na nacionalnoj razini, uklanjanje nejasnoća u primjeni

⁶⁴ Silva, Maria Baros, *op. cit.* (bilj. 52)

⁶⁵ Komunikacija Komisije, *op. cit.* (bilj. 54)

⁶⁶ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija, Strategija EU-a za solarnu energiju, Bruxelles, 2022., COM(2022) 221 final

⁶⁷ European Commission, REPowerEU: affordable, secure and sustainable energy, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/repowereu-affordable-secure-and-sustainable-energy-europe_en#saving-energy, pristup: 2. listopada 2022.

⁶⁸ Komunikacija Komisije, *op. cit.* (bilj. 59)

⁶⁹ Jager-Waldau, Arnulf et al., The Role of the European Green Deal for the Photovoltaic Market Growth in the European Union, Conference PVSC-49, Philadelphia, USA, 2022., str. 2.

⁷⁰ Komunikacija Komisije, *op. cit.* (bilj. 61)

⁷¹ Stapić, Sanja, Slobodna Dalmacija, Solarne panele puno je lakše postaviti nego dobiti dozvolu za njih, <https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/hrvatska/solarne-panele-puno-je-lakse-postaviti-nego-dobiti-dozvolu-za-njih-evo-kako-ih-ugraditi-i-prodavati-struju-hep-u-koliko-se-ceka-na-dozvole-i-kada-ce-vam-se-to-isplatiti-1225082?fbclid=IwAR3IUCWViEoXxmBELRpaZd8ymUeoXswfl3ee7oumkAEWn-5tnjzxTGBpiM>, pristup: 2. listopada 2022.

zakonodavstva EU-a i navode dobre prakse u državama članicama.⁷² Također je istaknuto kako je potrebno potpuno i brzo prenošenje Direktive RED II u svim državama članicama kako bi se pojednostavili postupci izdavanja dozvola te se time provodi u djelo načelo energije iz obnovljivih izvora kao prevladavajućeg javnog interesa.⁷³ Strategijom o solarnoj energiji pak je dodatno utvrđeno da bi države članice trebale provesti mapiranje kako bi utvrdile odgovarajuće lokacije za postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora te ujedno odrediti glavna područja u kojima će izdavanje dozvola biti jednostavnije i brže nego u drugim područjima, o čemu će biti više riječi kasnije kod opisivanja problematičnosti pojedinih izmijenjenih odredbi Direktive.

Sumirano, još uvijek je neizvjesno koliko uspješno će ciljevi plana REPowerEU biti ostvareni u praksi. U trenutku pisanja ovoga rada, prema izvještaju EURACTIV-a europske institucije još uvijek nisu postigle konačni dogovor u pogledu borbe protiv rasta cijena plina i utjecaja koji on ima na cijene električne energije. Iako su se države članice složile u pogledu određenih mjera kao što su obvezno smanjenje potrošnje električne energije za 5% u vršnim satima, ograničenje prihoda kompanija koje proizvode jeftinu električnu energiju i tzv. „doprinos solidarnosti“ iz prihoda naftnih i plinskih poduzeća, one same po sebi nisu dovoljne te je i dalje potrebna hitna i koordinirana aktivnost EU-a.⁷⁴ Neke od mjera koje je tek potrebno adresirati jesu ograničenje cijene plina (bilo za sav uvezeni plin ili samo ruski plin, ovisno o stavu pojedinih država članica) ili pak postavljanje nove europske referentne vrijednosti prirodnog plina u ukupnom energetsom miksu EU-a kako bi se time odrazila opadajuća važnost ruskog plina.⁷⁵ Također je važno uzeti u obzir i ubrzavanje implementacije niskouglijčnih tehnologija temeljenih na obnovljivim izvorima energije kako bi se dodatno ubrzalo svladavanje energetske, ali i klimatske krize.⁷⁶ S obzirom da još uvijek nema konačnog konsenzusa među državama članicama oko spomenutih mjera, Europska komisija trenutno intenzivno radi na iznošenju novih prijedloga za rješavanje problema visokih cijena plina i energetske krize, a koliko će biti efikasan postignuti konačni dogovor tek je za vidjeti.

⁷² Komunikacija Komisije, *op. cit.* (bilj. 58)

⁷³ *Ibid.*

⁷⁴ Taylor, Kira, EU countries agree power demand reduction target, new levies to tackle the energy crisis, Euractiv, <https://www.euractiv.com/section/energy/news/eu-countries-agree-power-demand-reduction-targets-new-levies-to-tackle-energy-crisis/>, pristup: 3. listopada 2022.

⁷⁵ Taylor, Kira, Brussels set to table new proposal „soon“ to tackle high gas prices, Euractiv, <https://www.euractiv.com/section/energy/news/brussels-set-to-table-new-proposal-soon-to-tackle-high-gas-prices/>, pristup: 3. listopada 2022.

⁷⁶ Calanter, Paul, Zisu, Daniela, EU Policies to Combat Energy Crisis, Global Economic Observer, „Nicolae Titulescu“ University of Bucharest, Faculty of Economic Sciences; Institute for World Economy of the Romania Academy, vol. 10(1), 2022., str. 32.

4. KLJUČNE IZMJENE DIREKTIVE

Europska komisija objavila je 14. srpnja 2021. godine prijedlog revizije Direktive RED II.⁷⁷ Slijedom prethodno izloženog, može se jasno uočiti da se revizija Direktive RED II ne provodi samostalno, već je dio šireg postupka koji utječe na ostalo zakonodavstvo i političke inicijative u području klime i energetike, kako je najavljeno u Zelenom planu i Paketu Spremnosti za 55%.⁷⁸ Revizijom Komisija teži ubrzanju preuzimanja obnovljivih izvora energija u Europskoj uniji kako bi učinila važan doprinos vlastitoj ambiciji u pogledu smanjenja stakleničkih plinova za najmanje 55% te kako bi postala klimatski neutralna do 2050.⁷⁹ Predloženim se izmjenama u stvari ne mijenja suština postojeće Direktive RED II, već se samo nastoje povećati dotadašnje klimatske ambicije. Glavni element inicijalnog prijedloga jest povisiti obvezujući cilj udjela obnovljive energije u ukupnoj bruto potrošnji s dotadašnjih 32% na 40% do 2030.⁸⁰ Konačnim prijedlogom za izmjenu, nakon donošenja REPowerEU plana i izmijenjenih političkih okolnosti, taj cilj je još dodatno podignut na 45%.⁸¹ Predložene izmjene i dopune utječu i na proizvođače i na potrošače obnovljive i konvencionalne energije te zahtijevaju značajna ulaganja od strane država ili privatnih investitora. Osim toga, Komisija očekuje kako će predložene izmjene imati pozitivne učinke na gospodarski rast i ulaganja time što će se stvoriti nova radna mjesta, smanjiti uvoz fosilnih goriva te smanjiti troškovi energije za potrošače i poslovne subjekte.⁸²

Temeljni ciljevi izmjene Direktive RED II su uz primarno povećanje proizvodnje energije iz obnovljivih izvora do 2030. također i poticanje bolje integracije energetske sustava kroz

⁷⁷ European Commission, Commission presents Renewable Energy Directive revision, https://commission.europa.eu/news/commission-presents-renewable-energy-directive-revision-2021-07-14_en, pristup: 12. rujna 2022.

⁷⁸ Europska komisija, Prijedlog Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Direktive (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća, Uredbe (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća i Direktive 98/70/EZ Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu promicanja energije iz obnovljivih izvora te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća (EU) 2015/652, Bruxelles, 14.7.2021. COM (2021) 557 final, 2021/0218 (COD)

⁷⁹ Commission, *op. cit.* (bilj. 70)

⁸⁰ *Ibid.*

⁸¹ Prijedlog Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Direktive (EU) 2018/2011 o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora, Direktive 2010/31/EU o energetske svojstvima zgrada i Direktive 2012/27/EU o energetske učinkovitosti, Bruxelles, 18.5.2022., COM(2022) 222 final, 2022/0160 (COD)

⁸² Sidley Austin LLP, Proposal amending the Renewable Energy Directive, <https://www.sidley.com/en/-/media/uploads/sidley-eu-fit-for-55-white-papers/proposal-amending-the-renewable-energy-directive-10.pdf>, pristup: 12. rujna 2022.

provedbu Strategije vodika⁸³ (koja postavlja cilj povećanja kapaciteta proizvodnje obnovljivog vodika ugradnjom elektrolizatora od najmanje 40 GW do 2030.) kao i ažuriranje odredbi o održivosti bioenergije, uključujući i pitanje očuvanja bioraznolikosti i kvalitete zraka.⁸⁴ Pravna osnova za izmjenu jest članak 194. stavak 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije⁸⁵ kojim se pruža pravni temelj za predlaganje mjera za razvoj novih i obnovljivih oblika energije. U pogledu supsidijarnosti (za neisključivu nadležnost), ističe se kako „je potreban koordiniran pristup na razini EU-a kako bi se državama članicama s različitim ambicijama pružili pravi poticaji da koordinirano ubrzaju energetske tranziciju, a uzimajući u obzir različite energetske politike i prioritete među članicama, vjerojatnije je da će se djelovanjem na razini EU-a postići potrebna povećana uporaba obnovljivih izvora energije nego što bi bilo djelovanjem samo na nacionalnoj ili lokalnoj razini.“⁸⁶

Za kontekst revizije važno je naglasiti kako su podaci Eurostat-a⁸⁷ pokazali da je EU ostvarila 22,1% udjela obnovljive energije u bruto potrošnji u 2020., čime je prešla svoj zadani cilj, ali ipak je bilo potrebno uložiti više napora kako bi se ostvarili ciljevi koje su postavile države članice u svojim nacionalnim klimatskim i energetske planovima, a koji iznose zajedno 33,1% do 33,7% udjela obnovljive energije do 2030.⁸⁸ Nadalje, detaljnija analiza je pokazala da su postojale značajne varijacije u postizanju ciljeva u pojedinim sektorima.⁸⁹ Tako je primjerice u elektroenergetskom sektoru postignut udio obnovljive energije od 34,1% u ukupnom udjelu u 2019. godini, dok je u sektoru grijanja i hlađenja postignut udio od samo 22,1%, a u prometu još manjih 8,9%. Procjenom Komisije je također naglašena potreba za smanjenjem emisija u građevinskom sektoru koji čini 40% potrošnje energije u EU (od čega otpada 80% na sektor grijanja i hlađenja) i 36% energetske vezane emisije.⁹⁰

Nakon detaljne procjene utjecaja i savjetovanja s javnošću⁹¹, novi prijedlog Direktive ocrtava određene nove (pod)ciljeve na nacionalnim razinama usmjerene na poticanje promjena u prethodno spomenutim sektorima u kojima prevladava niži udio energije iz obnovljivih

⁸³ European Commission, Hydrogen, https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-systems-integration/hydrogen_en, pristup: 13. rujna 2022.

⁸⁴ Sidley Austin LLP, *op. cit.* (bilj. 75)

⁸⁵ *Op. cit.* (bilj. 3)

⁸⁶ *Op. cit.* (bilj. 71)

⁸⁷ Eurostat, *op. cit.* (bilj. 18.) pristup: 20. rujna 2022.

⁸⁸ European Parliament, Revision of the Renewable Energy Directive: Fit for 55, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2021\)698781](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2021)698781), pristup: 20. rujna 2022.

⁸⁹ Komisija, *op. cit.* (bilj. 70), pristup: 12. rujna 2022.

⁹⁰ *Ibid.*

⁹¹ Vidi više u: Commission staff working document Impact Assessment Report, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:0f87c682-e576-11eb-a1a5-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF

izvora. Tako se u sektoru zgrada postavlja novi cilj od 49% uporabe obnovljivih izvora do 2030. godine, u industriji se postavlja indikativni cilj prosječnog povećanja od 1,1 postotnog boda godišnje, a u sektoru grijanja i hlađenja propisuje se da postojeće povećanje od 1,1 postotnog boda postane obvezujuće u državama članicama, uz moguće posebne nacionalne dopune,⁹² a isto tako se dodaje dodatni stavak kojim se države članice obvezuju da provedu procjenu svojeg potencijala energije iz obnovljivih izvora i uporabe otpadne topline i hladnoće u sektoru grijanja i hlađenja.⁹³ Kako bi riješile problem nedostataka instalatera obnovljivih sustava grijanja i hlađenja, države članice bi trebale održavati dovoljno programa za osposobljavanja za instalatere i ponuditi im mjere potpore.⁹⁴ U prometnom sektoru revizijom se uvodi cilj od 13% smanjenja intenziteta stakleničkih plinova transportnih goriva do 2030., postavlja novi cilj za korištenje naprednih biogoriva te se uvodi podcilj od 2,6% za obnovljiva goriva nebiološkog porijekla (kao što su sintetička goriva na bazi vodika) te uvodi sustav financiranja za promicanje elektromobilnosti.⁹⁵ Uz to, revizija podržava korištenje obnovljivog vodika posebice u područjima u kojima je elektrifikacija teža što se ponajprije odnosi na prometni sektor.

Također je važno napomenuti kako se mijenja i članak 3. stavak 3. Direktive kako bi se pojačala obveza smanjenja rizika od nepotrebnih poremećaja na tržištu koji proizlaze iz programa potpore te kako bi se izbjeglo podupiranje određenih sirovina za proizvodnju energije u skladu s kaskadnim načelom.⁹⁶ Njime se uz neke iznimke uvodi i obveza postupnog ukidanja potpore za proizvodnju električne energije iz biomase od 2026.⁹⁷

Glede biomase, predlažu se i nova pravila za jačanje kriterija održivosti za šumsku biomasu kako bi se osiguralo da je ona u skladu s ciljevima bioraznolikosti. Prvi korak je zabrana korištenja sve biomase iz tzv. primarnih šuma i šuma s visokom bioraznolikošću (umjesto samo poljoprivredne biomase kako je određeno važećim propisima) te korištenje panjeva i korijenja. Uz to, kriteriji za smanjenje emisija stakleničkih plinova također bi se trebali primjenjivati na postojeća postrojenja koja se temelje na biomasi (a ne samo na nova), a prag za primjenu kriterija održivosti za mala postrojenja snižen je na 5 MW umjesto sadašnje razine 20 MW.⁹⁸ Korištenje šumske biomase je oduvijek izazivalo određene kontroverze pa

⁹² Komisija, *op. cit.* (bilj. 82), pristup: 12. rujna 2022.

⁹³ Preambula Prijedloga, *op. cit.* (bilj. 71.)

⁹⁴ Sidley Austin LLP, *op. cit.* (bilj. 75)

⁹⁵ Čl. 1. st. 15. Prijedloga *op. cit.* (bilj. 71.)

⁹⁶ Preambula Prijedloga, *op. cit.* (bilj. 71.)

⁹⁷ *Ibid.*

⁹⁸ Komisija, *op. cit.* (bilj. 70), pristup: 26. rujna 2022.

su tako primjerice određeni stručnjaci još 2018. upozoravali kako je potrebno izmijeniti odredbe Direktive RED II o biomasi da bi se spriječile namjerne sječe stabala te ih ograničiti na prihvatljive drvene ostatke i otpad.⁹⁹ Problematika o karakteriziranju šumske biomase kao obnovljivog izvora izlazi iz dosega ovog rada te se više o toj temi upućuje na druga istraživanja.¹⁰⁰

Nadalje, kako bi se postigao integriraniji energetska sustav, predložene izmjene propisuju obvezu država članica da do prosinca 2025. uspostave barem jedan zajednički projekt proizvodnje obnovljive energije s jednom ili više drugih članica, a države članice koje graniče s morskim bazenom surađuju kako bi zajednički utvrdile količinu energije iz obnovljivih izvora na moru koju planiraju proizvesti u morskom bazenu do 2050.¹⁰¹

U kontekstu jačanje međudržavne suradnje, važna je i izmjena članka 15. Direktive kojim se nastoje ojačati postojeće odredbe u ugovorima o kupnji energije iz obnovljivih izvora, tako što države članice procjenjuju regulatorne i administrativne prepreke ugovorima o kupnji energije te uklanjaju neopravdane prepreke takvim ugovorima te promiču njihovu primjenu, posebice smanjenjem financijskih rizika. Isto tako države članice moraju osigurati da se na te ugovore ne primjenjuju nerazmjerni i diskriminirajući postupci ili naknade te da sva povezana jamstva o podrijetlu mogu prenijeti na kupca energije iz obnovljivih izvora ne temelju ugovora o kupnji energije iz obnovljivih izvora.¹⁰²

Nadalje, kako bi se što više ojačala integracija sustava električne energije iz obnovljivih izvora države članice od operatora prijenosnih sustava i operatora distribucijskih sustava na svojem državnom području zahtijevaju da što točnije i što je moguće bliže stvarnom vremenu i vremenskim intervalima od najviše jednog sata, stave na raspolaganje informacije o udjelu električne energije iz obnovljivih izvora i sadržaju emisija stakleničkih plinova za električnu energiju isporučenu u svakoj zoni trgovanja, a te informacije se stavljaju na raspolaganje digitalnim putem.¹⁰³

Sumirano, može se reći da se ključne izmjene i dopune Direktive RED II odnose na jačanje zaliha obnovljive energije u EU, propisivanje ambicioznijih ciljeva udjela ukupne potrošnje

⁹⁹ Euractiv, Letter from Scientists to the EU Parliament regarding the use of forest biomass, 2018., <https://www.euractiv.com/wp-content/uploads/sites/2/2018/01/Letter-of-Scientists-on-Use-of-Forest-Biomass-for-Bioenergy-January-12-2018.pdf>, pristup: 5. listopada 2022.

¹⁰⁰ Vidi više u: Searchinger, Timothy D., Beringer, Tim, Holtsmark, Bjart, et. al., Europe's renewable energy directive poised to harm global forests, *Nat. Commun* 9, 3741, 2018.

¹⁰¹ Čl. 1. st. 14. t. a i b. Prijedloga *op. cit* (bilj. 71)

¹⁰² *Ibid.*, čl. 15. st. 8. t. c

¹⁰³ *Ibid.*, čl. 20a st. 1.

obnovljive energije s naglaskom na pojedine sektore (zgrade, industriju, grijanje i hlađenje te promet), poboljšanje međusobne suradnje država članica, postroženje kriterija biomase te usmjerenost na uklanjanje prepreka u promicanju uporabe obnovljivih izvora energije.

5. PROBLEMATIKA POJEDINIH IZMJENA

Povećanje postotaka prethodno spomenutih klimatskih ciljeva svakako je ključna izmjena predmetne Direktive. Međutim, skupine za zaštitu okoliša općenito su kritične prema paketu „Spremni za 55% uključujući i revidiranu Direktivu RED II. Primjerice, Greenpeace tvrdi da je cilj obnovljive energije od 40% prenizak da bi se rast globalne temperature zadržao ispod 1,5 stupnjeva Celzijevih¹⁰⁴, što je također potvrdio i Climate Action Network (CAN) u svom energetskom scenariju za budućnost.¹⁰⁵ CAN je također izvršio brzinsku procjenu svih ključnih dokumenata paketa „Spremni za 55%“ i zaključio da bi Direktiva RED II trebala viši cilj na razini EU-a od najmanje 50% uz potporu nacionalno obvezujućih ciljeva te da je unatoč pozitivnim dodacima u Direktivi i dalje prenizak fokus na neke ključne sektore poput primjerice prometnog sektora.¹⁰⁶ Dodatno, prema CAN-u bi RED II trebala proširiti poticaje za integraciju sustava obnovljive električne energije, zatim ojačati kriterije za bioenergiju i zauvijek zatvoriti vrata fosilnim gorivima, a otvoriti proizvodnji vodika.¹⁰⁷ Osim određivanja ciljeva i kritika o nedovoljnoj ambicioznosti istih, od iznimne važnosti također su i predložene novine koje se odnose na obvezu utvrđivanja tzv. „glavnih područja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora“ i administrativne postupke za izdavanje dozvola za projekte obnovljivih izvora energije. U daljnjem tekstu najprije će se izložiti značaj odredbe o glavnim područjima, a potom pravna problematika novina u postupcima izdavanja dozvola.

5.1. Glavna područja

Komisija je već u REPowerEU komunikaciji pozvala države članice da brzo mapiraju, odrede, procijene i osiguraju prikladna područja koja su dostupna za projekte obnovljivih

¹⁰⁴ Greenpeace, EU Commission „Fit for 55“ package unfit to contain climate crisis, <https://www.greenpeace.org/eu-unit/issues/climate-energy/45795/eu-commission-fit-for-55-package-unfit-to-contain-climate-crisis/>, pristup: 14. prosinca 2022.

¹⁰⁵ Climate Action Network, Civil society-led energy scenario sets path to the climate neutral Europe by 2040, <https://caneurope.org/civil-society-led-energy-scenario-sets-path-to-climate-neutral-europe-by-2040/>, pristup: 14. prosinca 2022.

¹⁰⁶ Climate Action Network, Europe's rapid assessment of the Fit for 55 main files, <https://caneurope.org/can-europes-rapid-assessment-fit-for-55-main-files-climate-energy/>, pristup: 15. prosinca 2022.

¹⁰⁷ *Ibid.*

izvora energije, kao i druge čimbenike poput dostupnosti resursa, mrežne infrastrukture i ciljeva Strategije EU o bioraznolikosti.¹⁰⁸ Svrha određivanja tih područja jest potaknuti ubrzanje razvoja obnovljivih izvora u skladu sa prethodno iznesenim EU politikama, a posebice razvoj energije vjetra i solarne energije, kako bi se što prije doprinijelo revidiranom energetske cilju za 2030.

Glavno područje za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora znači „određena lokacija na kopnu ili moru koju je država članica odredila kao posebno pogodnu za postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora.¹⁰⁹ Također se propisuje obveza mapiranja područja potrebnih za nacionalne doprinose za postizanje ciljeva u pogledu obnovljive energije za 2030. kao i obveza donošenja planova za glavna područja za jednu ili više vrsta obnovljivih izvora. U planovima se određuju područja za koja se ne očekuje da će imati znatan utjecaj na okoliš, pri čemu se prednost daje umjetnim i izgrađenim površinama (npr. krovovima, parkiralištima, područjima prometne infrastrukture itd.) te se isključuju područja mreže Natura 2000, parkovi prirode, rezervati, utvrđene migracijske rute i druga područja na temelju karti osjetljivosti.¹¹⁰ Komisija je također uspostavila *online* platformu¹¹¹ kao podršku državama članicama u određivanju glavnih područja koja sadrži mnoštvo relevantnih informacija o energetske, industrijske i ekološke čimbenicima važnima za unaprjeđenje infrastrukture u energetske tranziciji.¹¹²

Određene udruge za zaštitu okoliša načelno su podržale samu ideju određivanja glavnih područja za obnovljivu energiju, pod uvjetom da je ona u skladu sa određenim standardima zaštite okoliša kao i pravnim i tehnološkim zahtjevima. Primjerice, *World Wildlife Foundation* (dalje: WWF) istaknuo je kako je potrebno osigurati da su glavna područja utemeljena na mapiranju osjetljivosti flore i faune kao i snažnom prostornom planiranju u ekosustavu, pri čemu treba voditi računa o štetnim učincima na bioraznolikost te izuzeti ekološki osjetljiva područja.¹¹³ Smatraju da proces određivanja glavnih područja mora biti usklađen sa trenutnim i budućim okolišnim zakonodavstvom te da ne smije biti izuzetaka

¹⁰⁸ European Commission, Go-to areas for wind and solar, https://joint-research-centre.ec.europa.eu/energy-and-industry-geography-lab/go-areas-wind-and-solar_en#further-information, pristup: 29. listopada 2022.

¹⁰⁹ Čl. 2. st. 9a. Prijedloga *op. cit.* (bilj. 74)

¹¹⁰ *Ibid.*, čl. 15c. st. 1.

¹¹¹ Energy and Industry Geography Lab, <https://energy-industry-geolab.jrc.ec.europa.eu>, pristup: 29. listopada 2022.

¹¹² European Commission, New mapping tools support identification of go-to areas, https://joint-research-centre.ec.europa.eu/jrc-news/repowereu-new-mapping-tool-supports-identification-go-areas-renewables-2022-05-18_en%, pristup: 29. listopada 2022.

¹¹³ WWF position paper, Go to areas for renewables: Making the puzzle fit, 2022. <https://www.wwf.eu/?7526366/repowereu-RED-revision-position-paper>, pristup: 4. studenog 2022.

glede procjena učinka na okoliš (eng. *Environmental Impact Assessments, EIA*) te prikladnih procjena. Predlažu i poboljšanje sudjelovanja svih zainteresiranih strana u procesu određivanja tih područja, poticanje međunarodne suradnje između država članica te vođenje računa o socioekonomskim učincima i prednostima lokalne zajednice.¹¹⁴ Na kraju, takvo bi određivanje glavnih područja bilo posebno korisno i za same nositelje projekta obnovljive energije, u smislu da im pruža veću jasnoću i pravnu sigurnosti o tome gdje smjestiti projekte i energetske instalacije uz istodobno minimiziranje štetnih učinaka na okoliš.¹¹⁵ Zaključno, iako određivanje glavnih područja svakako može imati svojevrsnih prednosti, mora se osigurati da ono bude u skladu sa svim zahtjevima u pogledu zaštite bioraznolikosti.

5.2.Ubrzavanje administrativnih postupaka izdavanja dozvola za projekte obnovljive energije

Dugotrajni i složeni administrativni postupci utvrđeni su kao jedna o ključnih prepreka ulaganjima u obnovljive izvore energije i s njima povezanu infrastrukturu.¹¹⁶ To je pokazalo i „Privremeno izvješće o studiji *RES Simplify*“ u kojemu je utvrđeno da administrativna pitanja i pitanja u vezi elektroenergetske mreže čine oko 46% svih utvrđenih prepreka razvoju obnovljive energije.¹¹⁷ Te prepreke uključuju složenost pravila koja se primjenjuju na odabir lokacije i administrativna odobrenja za projekte, složenost i trajanje procjene učinka projekta na okoliš, probleme povezane s priključivanjem na mrežu, ograničenja u pogledu prilagodbe tehnoloških specifikacija tijekom postupka izdavanja dozvola ili nedovoljan broj osoblja u upravnim tijelima za izdavanje dozvola odnosno mrežnim operaterima.¹¹⁸ Zbog navedenih, a i ostalih prepreka detektiranih *RES Simplify* studijom, provedba projekata u području obnovljive energije može potrajati i do deset godina.¹¹⁹

Iz tih razloga je za ubrzanje realizacije projekata sukladno Prijedlogu nužno pojednostavnjenje i skraćivanje postupaka, što je također i konstatirano u prethodno obrađenom REPowerEU planu. Trajanje i složenost postupaka izdavanja dozvola uvelike se razlikuju i među samim državama članicama. Iako države članice mogu poduzeti mjere za

¹¹⁴ *Ibid.*

¹¹⁵ *Ibid.*

¹¹⁶ Preambula Prijedloga, *op. cit.* (bilj. 74)

¹¹⁷ Ured za publikacije Europske unije, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0e9db9fa-d653-11ec-a95f-01aa75ed71a1/language-en%2027.10>, *RES Simplify* interim report, str. 15., pristup: 11. listopada 2022.

¹¹⁸ t4. Preambule Prijedloga, *op. cit.* (bilj. 74)

¹¹⁹ *Ibid.*

uklanjanje prepreka na nacionalnoj razini, moraju se uzeti u obzir razlike u njihovim energetske politikama i prioritetima. Stoga je vjerojatnije da će se potrebni ciljevi prije postići djelovanjem na razini EU i zato je potreban koordinirani i usklađeni europski pristup za pojednostavnjenje i skraćivanje navedenih postupaka kako bi se ubrzalo uvođenje obnovljivih izvora u cijeloj Uniji, u skladu s načelima supsidijarnosti i proporcionalnosti.¹²⁰ To je prijeko potrebno kako bi se ostvarili svi prethodno opisani klimatski i energetske ciljevi te postigla klimatska neutralnost do 2050. godine.

Shodno navedenom, Komisija je u svibnju 2022. godine izdala posebnu Preporuku o ubrzanju postupaka izdavanja dozvola za projekte u području energije iz obnovljivih izvora i pojednostavnjenu sklapanja ugovora o kupnji energije (dalje: Preporuka).¹²¹ U Preporuci je Komisija utvrdila da „projekti u području energije iz obnovljivih izvora moraju u načelu dobiti odobrenje kako bi se mogla obaviti planirana djelatnost. Postupci izdavanja dozvola pridonose sigurnosti i zaštiti projekata. Međutim, složenost, raznolikost i prekomjerno trajanje tih postupaka velika su prepreka brzom uspostavi potrebne proizvodnje obnovljive energije i postizanje povoljnijeg, sigurnijeg i održivijeg energetske sustava Unije.“¹²² Kašnjenjem u postupcima odobravanja projekata ugrožava se pravodobno postizanje energetske i klimatske ciljeva i povećavaju troškovi projekta potrebni za to postizanje. Kašnjenja mogu dovesti i do gradnje manje učinkovitih postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora zbog dinamičnosti inovacija.

Komisija Preporukom nastoji riješiti pitanje administrativnih prepreka te poziva na pronalaženje rješenja unutar postojećeg pravnog okvira. Njome se ne dovodi u pitanje pravo Unije, posebno u području energetike i okoliša, ni obveze koje iz njega proizlaze. Preporuka je donesena uz zakonodavni prijedlog za izmjenu i jačanje odredaba Direktive RED II koje se specifično odnose na administrativne postupke. Budući da je nužno ubrzati provedbu projekata u području energije iz obnovljivih izvora, države članice bi što prije trebale početi utvrđivati prikladna kopnena i morska područja i pripremiti planove za osobito prikladna područja u skladu s čl. 15.b Prijedloga o izmjeni Direktive RED II u pogledu izdavanja dozvola.¹²³ Isto tako Komisija je utvrdila da su takvi projekti od „prevladavajućeg javnog interesa i interesa javne sigurnosti“, imajući u vidu reviziju odredbi Direktive RED II u vezi s

¹²⁰ *Ibid.*

¹²¹ Europska komisija, Preporuka o ubrzanju postupaka izdavanja dozvola za projekte u području energije iz obnovljivih izvora i pojednostavnjenu sklapanja ugovora o kupnji energije, Bruxelles, 18.5.2022., C(2022), 3219 final

¹²² *Ibid.*

¹²³ *Op. cit.* (bilj. 74)

administrativnim postupcima i ne dovodeći u pitanje pravo Unije. Države članice bi „trebale definirati jasne, ubrzane i najkraće moguće rokove, kao i utvrditi maksimalne rokove za sve relevantne faze postupka procjene utjecaja na okoliš. Trajanje postupaka izdavanja dozvola za ugradnju opreme za solarnu energiju u građevine trebalo bi ograničiti na najviše tri mjeseca.“¹²⁴

Nadalje, Komisija predlaže olakšavanje sudjelovanja građana i zajednice; države članice trebale bi poticati sudjelovanje građana i energetske zajednice u projektima u području energije iz obnovljivih izvora te potaknuti lokalne zajednice da imaju koristi od energetske tranzicije čime bi se povećala potpora i sudjelovanje javnosti.¹²⁵ Time bi se ujedno smanjila protivljenja na lokalnoj razini što bi istovremeno doprinijelo ubrzanju projekata; europski klimatski ciljevi mogu se postići samo ako postoji opće razumijevanje energetske tranzicije i javna potpora projektima što se može postići samo ako se poboljša sudjelovanje svih relevantnih sudionika (lokalne vlasti, građana, nevladinih organizacija itd.) Stoga bi nositelji projekata i javna tijela morali uključivanjem javnosti raditi zajednički na tom cilju i komunicirati o projektima i potencijalnim rizicima na transparentan i uključiv način.¹²⁶

Iako su određene zainteresirane skupine podržale ove izmjene u pogledu skraćivanja postupaka izdavanja dozvola (posebice određeni operatori prijenosnog sustava za električnu energiju, npr. *Elia* grupa sa sjedištem u Belgiji)¹²⁷, navedene izmjene izazvale su stanovite kritike raznih nevladinih udruga i pobornika zaštite okoliša. Primjerice, ClientEarth, dobrotvorna organizacija za zaštitu okoliša sa sjedištem u Londonu, istaknula je kako bi određeni dijelovi Prijedloga Komisije za reviziju Direktive RED II mogli ozbiljno narušiti postojeće europsko zakonodavstvo u području zaštite okoliša i time naštetiti ujedno i bioraznolikosti kao i klimatskim ciljevima.¹²⁸

Neupitno je da se podržava cilj ubrzanja dugotrajnih, birokratskih i složenih postupaka izdavanja dozvola i odobrenja, međutim to ne bi trebalo dovesti do neprimjenjivanja ključnih zakona o zaštiti okoliša. Ti zakoni su na snazi desetljećima, a podržavaju ih i civilna društva kao i društva zbog njihove značajne ekološke ambicije, ali i pravne sigurnosti koju pružaju. Konkretno, određeni dijelovi Prijedloga izravno bi narušili primjenu Direktive 92/43/EEC o

¹²⁴ Točka 3. Preporuke, *op. cit.* (bilj. 106)

¹²⁵ *Ibid.* točka 8.

¹²⁶ Elia group position paper, Together towards climate neutrality, 2022.

¹²⁷ *Ibid.*

¹²⁸ ClientEarth position paper, REPowerEU Proposal for a REDII amendment: Expediting renewable technologies' permitting procedures, 2022., https://www.clientearth.org/media/itejqaby/clientearth_repowereu-permitting-amendments-briefing_july-2022.pdf, pristup: 29. rujna 2022.

očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore, (dalje: „Direktiva o staništima“)¹²⁹ i Direktive 2009/147/EEC o očuvanju divljih ptica (dalje: „Direktiva o pticama“).¹³⁰ Naime, glavni pravni nedostaci Prijedloga odnose se na njegov članak 16a stavak 3.¹³¹ kojim se „novi zahtjevi za postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora izuzimaju od zahtjeva za provedbu posebne procjene utjecaja“, što je u suprotnosti sa spomenutom Direktivom o staništima. Pokušaji takvog izuzimanja od procjene utjecaja na okoliš potencijalno mogu izazvati pravnu nesigurnost za nositelje projekata kao i investitore. Naime, jedna od velikih prednosti spomenutih direktiva jest njihova dugogodišnja primjena i bogata sudska praksa koje su proizvele provjereni i koherentni sustav u kojem nositelji projekata razumiju svoje zakonske obveze i u kojemu su izgradili vlastito znanje i postupke za usklađivanje svojih projekata s relevantnim zakonodavstvom. Uz to, pravna nesigurnost izazvana navedenim izmjenama može potencijalno stvoriti dodatne pravne izazove u početnim fazama izdavanja dozvola što posljedično može proizvesti dodatna kašnjenja u samoj realizaciji projekata, a time i kašnjenja u postizanju klimatske neutralnosti.¹³²

Čl. 16a. st. 4. Prijedloga¹³³ određuje da „države članice vrše provjeru spomenutog zahtjeva za postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora s ciljem da se provjeri postoji li velika vjerojatnost da će neki od tih projekata imati velike nepredviđene štetne učinke s obzirom na osjetljivost geografskih područja na kojima se nalaze, a koji nisu utvrđeni tijekom procjene utjecaja na okoliš plana ili planova za određivanje glavnih područja.“ Odredba također propisuje da bi takva provjera trebala biti dovršena za 15 odnosno 30 dana (ovisno o vrsti projekta) što je prema stajalištu ClientEarth-a nerealan rok za ionako potkapacitirana javna tijela te se javlja rizik da se zbog te odredbe previde ili propuste potencijalno značajni učinci na okoliš. Iz navedenog razloga smatra se da takvi pokušaji požurivanja postupka provjere nisu niti opravdani niti razmjerni.¹³⁴

Kritika članka 15c. stavka. 1b. Prijedloga pak je što unaprijed narušava primjenu mjerodavnog prava okoliša time što sadrži pretpostavku da će mjere ublažavanja štetnih učinaka na okoliš koje su sadržane u projektima obnovljivih izvora biti unaprijed smatrane u

¹²⁹ Direktiva Vijeća 92/43/EZ od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje flore i faune, Službeni list Europske unije, 15/Sv.2, L 206/7, 22.7.1992.

¹³⁰ Direktiva 2009/147/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. studenoga 2009. o očuvanju divljih ptica, kodificirana verzija, Službeni list Europske unije, 15/Sv.32, L 20/7, 26.1.2010.

¹³¹ *Op. cit.* (bilj. 74)

¹³² ClientEarth, *op. cit.* (bilj. 113), pristup: 29. rujna 2022.

¹³³ *Op. cit.* (bilj. 74)

¹³⁴ ClientEarth, *op. cit.* (bilj. 113), pristup: 29. rujna 2022.

skladu s temeljnim obvezama iz prava okoliša.¹³⁵ Iako je obveza ublažavanja štetnih utjecaja projekata pohvalan cilj, nije prikladno da se takvo ublažavanje koje bi imalo ograničeni nadzor koristi za umanjivanje ili čak zaobilaženje bitnih odredbi europskog okolišnog zakonodavstva.

Također je upućena kritika samom načinu donošenja zakonodavnog prijedloga za izmjenu Direktive RED II jer se prema mišljenju udruga nisu slijedile temeljne administrativne i demokratske procedure što „izaziva zabrinutost oko vladavine prava, legitimiteta i sudjelovanja zainteresirane javnosti u donošenju odluka o okolišu.“¹³⁶ To se opravdalo hitnom, političkom potrebom za donošenjem prijedloga nakon eskalacije rata u Ukrajini, ali u stvarnosti ignoriranje ovih proceduralnih zaštitnih mjera može narušiti učinkovitu provedbu prijedloga, a time i ubrzani prijelaz na obnovljivu energiju.¹³⁷ Suprotno postojećim pravnim zahtjevima iz Uredbe (EZ) 1367/2006 o primjeni odredaba Aarhuške konvencije¹³⁸ civilna društva i udruge za zaštitu okoliša nisu bile uključene u ciljanu skupinu a niti su konzultirane u postupku donošenja Prijedloga. Jedina zainteresirana skupina kojoj je bilo omogućeno da učinkovito sudjeluje u postupku jest energetska sektor. Time se može zaključiti da savjetovanje nije bilo sveobuhvatno čime je onemogućeno donošenje dobro informiranih odluka u pitanjima koja se odnose na zaštitu okoliša.¹³⁹

Nasuprot prethodno navedenom, postoje određena stajališta prema kojima je upravo složenost europskog okolišnog zakonodavstva prepreka projektima obnovljivih izvora energije te kao rješenje navode pojednostavljenje i racionalizaciju prava okoliša EU. Primjerice, Ruge navodi da su središnji problem za velike infrastrukturne projekte u području obnovljive energije visoki standardi europskog prava okoliša koji dodatno otežavaju i produljuju postupke izdavanja dozvola.¹⁴⁰ Pri tome navodi sustav djelomično nejasnih pravila koja se razvijaju u nadležnosti Suda EU kojima se još više postrožuju odredbe okolišnog zakonodavstva. Smatra kako je potrebno uskladiti i izmijeniti određene zakonske akte, posebice Direktivu o staništima i Direktivu o pticama te predlaže niz mogućih izmjena, kao npr. redovito ažurirati

¹³⁵ *Ibid.*

¹³⁶ *Ibid.*

¹³⁷ *Ibid.*

¹³⁸ Uredba (EZ) br. 1367/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 6. rujna 2009. o primjeni odredaba Aarhuške konvencije o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša na institucije i tijela Zajednice, Službeni list Europske unije, L 264/13, 25.9.2006.

¹³⁹ Client Earth, *op. cit.* (bilj. 113), pristup: 29. rujna 2022.

¹⁴⁰ Ruge, Reinhard, The Reality Gap: Simplification of Environmental Law as Key for the Acceleration of Permit Procedures for Europe's Green Deal, *European Energy and Environmental Law Review*, Vol. 31, Issue 4, 2022., str. 258.-269.

priloge Direktiva u pitanju i smanjiti zaštićene vrste samo na ugrožene populacije, pojasniti vremenski i prostorni doseg staništa za razmnožavanje i odmorišta kako bi se umanjile pravne nesigurnosti u primjeni, zbog javnog interesa izuzeti primjenu kriterija zaštite flore i faune u razvoju projekata obnovljivih izvora energije itd.¹⁴¹

Međutim, mnoge ekološke udruge i dalje ističu kako klimatski ciljevi nikako ne bi smjeli biti ostvareni na uštrb zaštite i očuvanja ekosustava i bioraznolikosti. U Zajedničkoj izjavi nekoliko europskih udruga za zaštitu okoliša¹⁴² izrazilo je stav kojim se zalaže za postizanja ravnoteže između ubrzanja klimatske tranzicije, energetske efikasnosti, sudjelovanja javnosti i očuvanja prirode.¹⁴³ Ističu kako su klimatska kriza i bioraznolikost čvrsto isprepletene te je još jednom naglašena zabrinutost zbog Prijedloga o izmjeni Direktive RED II kojim se narušavaju temeljni dijelovi prava okoliša EU. Prema njihovom stajalištu, glavna prepreka razvoju obnovljivih izvora energije nije postojeće zakonodavstvo u području zaštite okoliša, što također potvrđuju i određeni akteri industrije obnovljivih izvora¹⁴⁴, već kao ključne probleme u administrativnim postupcima ističu nisku razinu digitalizacije i standardizacije postupaka, potkapacitiranost i nedostatan broj osoblja u javnim tijelima te veliku složenost, a nisku transparentnost samih postupaka. Kao rješenje navedenih prepreka predlažu da države članice osiguraju dovoljno zaposlenih osoba s relevantnim vještinama i kvalifikacijama u tijelima za izdavanje dozvola i tijelima za procjenu učinka na okoliš te da poboljšaju transparentnost i jasnoću u nacionalnim, regionalnim i lokalnim upravnim postupcima.¹⁴⁵

Nadalje, ističu kako ubrzavanje postupaka izdavanja dozvola za projekte obnovljivih izvora svakako jest glavni prioritet, no on se mora postići boljom provedbom postojećeg zakonodavstva o zaštiti okoliša a ne njegovim zaobilaznjem. Trenutne odredbe prava okoliša EU ostaju ključne jer s jedne strane ne usporavaju izdavanje dozvola (*inter alia* smanjuju rizik od sudskih sporova na lokalnoj razini i time u stvari pomažu ubrzati postupke), a s druge strane pružaju potrebnu jasnoću i predvidljivost za nositelje projekata i javna tijela koja izdaju

¹⁴¹ *Ibid.*

¹⁴² Euronatur, Green10, ClientEarth

¹⁴³ European Environmental Bureau (EEB), Joint Statement of EU environmental organizations on the revision of the Renewable Energy Directive under the REPowerEU legislative proposal, 2022., <https://eeb.org/library/joint-statement-of-eu-environmental-organisations-on-the-revision-of-the-renewable-energy-directive-under-the-repowereu-legislative-proposal/>, pristup: 26. listopada 2022.

¹⁴⁴ Wind Europe, position paper How to accelerate permitting for wind energy? 2022. <https://windeurope.org/wp-content/uploads/files/policy/position-papers/20220517-WindEurope-position-paper-Wind-industry-permitting-recommendations.pdf>, pristup: 26. listopada 2022.

¹⁴⁵ European Environmental Bureau (EEB), Top 10 Problems for Renewable Energy in Europe are not linked with Nature Protection, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2022/05/Top-10-problems-for-renewable-energy-in-Europe.pdf>, pristup: 20. listopada 2022.

dozvole. Isto tako, OIE projekti u „glavnim područjima“ ne bi smjeli biti izuzeti od procjene učinka na okoliš kao ni ostalih obveza koje proizlaze iz postojećeg zakonodavstva.¹⁴⁶ Dodatno, projekti ne bi trebali sadržavati automatsku presumpciju „prevladavajućeg javnog interesa“ kao što je predložila Komisija.¹⁴⁷ Budući da pojedine direktive iz prava okoliša sadrže druge testove koje je potrebno provesti od slučaja do slučaja prije nego što se projekt može nastaviti zbog prevladavajućeg javnog interesa unatoč štetnim učincima, ta automatska presumpcija iz Prijedloga neće ubrzati postupak izdavanja dozvola već samo stvoriti dodatnu pravnu nesigurnost, riskirati nazadovanje postojećeg prava okoliša i postaviti štetan presedan.¹⁴⁸

Sumirano, može se zaključiti prema prethodnim tvrdnjama kako postoji svojevrsni sukob između interesa ulagača s jedne strane i pobornika zaštite okoliša s druge. Neki u pokušaju opravdanja tih investitorskih interesa i interesa elektroenergetskih društava zagovaraju pojednostavnjenje ili čak izmjenu dosadašnjih standarda europskog prava okoliša, međutim upitno je u kojoj mjeri bi to pomoglo i koliko bi se time izbjegla pravna nesigurnost za investitore. Zelena tranzicija nije odvojena od očuvanja bioraznolikosti već bi oba cilja trebala biti podjednako važna i usklađena jedna s drugim, a europski zakonodavac bi razborito trebao pristupiti usklađenju ta dva prava.

5.3. Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora

Europski gospodarski i socijalni odbor (dalje u tekstu: EGSO) usvojio je mišljenje o prvom prijedlogu za reviziju Direktive RED II u prosincu 2021. godine.¹⁴⁹ Najprije, EGSO pozdravlja povećanje ciljanog udjela obnovljive energije zajedno s fokusom na industrijski, prometni i stambeni sektor. Međutim, ističe kako povećani cilj i dalje nije dostatan za ostvarenje klimatskih ciljeva iz Pariškog sporazuma i Okvirne konvencije UN-a o promjeni klime. Osim toga, u svom mišljenju istaknuo je problem pravne nesigurnosti s obzirom da je

¹⁴⁶ Joint Statement of EU environmental organizations, *op. cit.* (bilj. 128)

¹⁴⁷ Preporuka Komisije, *op. cit.* (bilj. 106)

¹⁴⁸ EEB, *op. cit.* (bilj. 130)

¹⁴⁹ Europski gospodarski i socijalni odbor, Mišljenje TEN/748 o Prijedlogu direktive Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Direktive (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća, Uredbe (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća i Direktive 98/70/EZ Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu promicanja energije iz obnovljivih izvora te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća (EU) 2015/652, [COM(2021) 557 final – 2021/0218 (COD)]

prijedlog za reviziju donesen u vrlo kratkom periodu nakon roka za prenošenje u zakonodavstva država članica. Takav stav zastupao je i manji broj dionika u javnim konzultacijama s Komisijom¹⁵⁰ prije donošenja samog prijedloga za reviziju, istaknuvši kako tako rana revizija Direktive RED II može imati potencijalno negativan učinak na stabilnost regulatornog okvira, kao i na (pravnu) sigurnost ulagača.¹⁵¹

Nadalje, EGSO izražava razočaranje nedostatkom ambicije Komisije kada je u pitanju razvoj i promicanje „prozumerizma“¹⁵² pojedinaca i energetske zajednice. Smatra kako bi strategija za decentralizaciju i učinkovito promicanje energetske zajednice pomoglo olakšavanju energetske tranzicije. U točki 3.2. Mišljenja EGSO ističe kako bi EU trebala više poticati i omogućiti sredstva za sudjelovanje potrošača kao prozumenata, jasno definirati prozumerizam u Direktivi, a „ključno je uz to ukloniti birokratske prepreke, osigurati financijska sredstva da dođu do ciljanih skupina (poput energetske zajednice i lokalnih organizacija pod vodstvom mladih) i pojasniti obveze koje bi u budućnosti mogli snositi prozumeri.“¹⁵³

Nadalje, EGSO je izrazio kritiku što revizijom u Direktivu nisu uključeni obvezujući nacionalni ciljevi za razliku od Direktive iz 2009., o čemu je bilo riječi u 2. poglavlju ovog rada. Naime, EGSO je konstatirao kako pojedine države članice nisu uspjele postići svoje ciljeve odnosno jedva su ih postigle, što ukazuje na nedostatke postojećeg okvira upravljanja kojim se države članice samo „potiču“ na ispunjavanje svojih nacionalnih ciljeva. Smatra kako bi europski zakonodavci trebali ponovno uzeti u obzir odredbu o nacionalno obvezujućim ciljevima ili barem o poboljšanom načinu sankcioniranja država koje ne postižu propisane ciljeve. Isto tako i upozorava na činjenicu da bi trenutno uređenje moglo

¹⁵⁰ Europska komisija, Pravila EU-a koja se odnose na energiju iz obnovljivih izvora, https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12553-EU-renewable-energy-rules-review_en, pristup: 14. prosinca 2022.

¹⁵¹ Europski parlament, *op. cit.* (bilj. 81)

¹⁵² „Prozumerizam“ je relativno novi pojam u području energetike koji najčešće označava potrošače koji istovremeno proizvode i troše električnu energiju. Dio električne energije koju proizvedu koriste za vlastitu potrošnju, a dio koji je višak prodaju operaterima u distribucijsku mrežu. U slučaju da ne proizvedu samostalno dovoljno električne energije, oni je kupuju od operatera, što ih čini istovremeno potrošačima i proizvođačima. Postoji više vrsta „prozumenata“ a najčešći su kućanstva koja proizvode vlastitu električnu energiju putem solarnih panela, energetske zadruge i javne ustanove poput škola i bolnica. Porastu broja „prozumenata“ pridonio je pad troškova tehnologije obnovljivih izvora energije, posebice solarnih panela, a generalno se ističe važna uloga prozumenata u daljnjem promicanju obnovljive energije, smanjenju troškova i doprinosu u financiranju energetske tranzicije.“, European Parliament, Electricity „Prosumers“, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/593518/EPRS_BRI\(2016\)593518_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/593518/EPRS_BRI(2016)593518_EN.pdf), pristup: 20. veljače 2023.

¹⁵³ EGSO, *op. cit.* (bilj. 149)

obeshrabriti one države članice koje su premašile svoje energetske ciljeve u 2020. zbog nedostatka volje drugih članica, kao i izostanka posljedica.¹⁵⁴

Uz Mišljenje iz 2021. godine valja spomenuti kako je EGSO usvojio novo Mišljenje u rujnu 2022. kao odgovor na izmijenjeni sadržaj revizije povodom REPowerEU plana.¹⁵⁵ U tom Mišljenju EGSO ističe da „pozdravlja cilj plana REPowerEU da EU postane neovisan o opskrbi plinom i naftom iz Rusije te se slaže pristupom koji se temelji na četiri stupa i usmjeren je na uštedu energije, diversifikaciju uvoza plina, ubrzavanje zamjene fosilnih goriva obnovljivim izvorima energije i financijska rješenja.“¹⁵⁶ Isto tako, EGSO podržava povećanje udjela obnovljivih izvora energije u kombinaciji izvora energije EU-a i čvrsto podržava zahtjev Komisije da se udio od 45 % predložen u planu uključi u paket „Spremni za 55 %“. Također ističe kako je potrebno uvesti veliku količinu tehničke opreme za postizanje tih ambicioznijih ciljeva te poziva sve oblikovatelje političkih odluka u Europi da naširoko promiču širenje pogona za proizvodnju opreme za obnovljivu energiju, uključujući skladištenje baterija, a EU-ov Savez za solarnu energiju bi mogao biti prvi korak u tome.¹⁵⁷

Što se tiče upućenih kritika oko načela prevladavajućeg javnog interesa u reviziji, EGSO se slaže da bi energiju iz obnovljivih izvora, mreže za skladištenje i distribucijske mreže trebalo smatrati pitanjima od prevladavajućeg javnog interesa, no smatra kako bi se trebalo bolje razjasniti koje su konkretne posljedice toga stava.¹⁵⁸ Isto tako je i doveo u pitanje ambicioznost samog plana REPowerEU, tj. ulažu li se dovoljni naponi u što brže smanjenje ovisnosti o uvozu ruskog plina, povećanje udjela obnovljivih izvora energije, poboljšanje energetske učinkovitosti te uvoz iz drugih zemalja. Uzimajući u obzir sam sadržaj plana, ali i dosadašnje rezultati zakonodavnog postupka u pogledu paketa „Spremni za 55%“, dosadašnje ambicije se prema stavu EGSO-a svakako čine upitnima. Također smatra kako bi suzakonodavci mogli odmah reagirati na zahtjev Komisije da se ciljevi povećanja razine energije iz obnovljivih izvora s 40 % na 45 %, povećanja energetske učinkovitosti za dodatnih 5 % i poboljšanja energetske učinkovitosti zgrada (utvrđeni u zasebnim prijedlozima) uključe

¹⁵⁴ *Ibid.*

¹⁵⁵ Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Komunikaciji Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija-Plan REPowerEU (COM(2022) 230 final) i Prijedlogu uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Uredbe (EU) 2021/241 u pogledu poglavlja o planu REPowerEU u planovima za oporavak i otpornost i o izmjeni Uredbe (EU) 2021/1060, Uredbe (EU) 2021/2115, Direktive 2003/87/EZ i Odluke 2015/1814 (COM (2022) 231 final-2022/0164(COD)9, 2022/C 486/25, Službeni list Europske unije, C 486/185, 21.12.2022. str.1.-10.

¹⁵⁶ *Ibid.*

¹⁵⁷ *Ibid.*

¹⁵⁸ *Ibid.*

u paket „Spremni za 55 %” kako bi se dobilo na vremenu. Suzakonodavci bi također mogli reagirati na zahtjev za brzim usvajanjem relevantnih prijedloga.

Da bi se u EU-ovoj kombinaciji izvora energije povećao udio obnovljivih izvora energije potrebna su velika ulaganja, a u EU-u je udio javnih ulaganja u istraživanje i razvoj tehnologije dekarbonizacije niži nego u drugim velikim gospodarstvima, što ugrožava njegovu konkurentnost u ključnim budućim tehnologijama. EGSO napominje da je za zelenu tranziciju i sigurnost opskrbe potrebna dovoljna količina odgovarajuće kombinacije obnovljivih izvora energije jer će samo tako elektrifikacija i proizvodnja zelenog vodika uspjeti, tehnologija skladištenja se razviti, a mogućnosti koje pruža digitalizacija u potpunosti iskoristiti.¹⁵⁹

Zaključno, EGSO ističe da je sve potrebnije sustavno prognozirati porast potražnje za energijom po područjima i vrstama energije, uzimajući u obzir transformaciju vrsta energije, i konceptualno planirati strukturu budućeg energetskeg sustava. Komisija bi trebala izraditi odgovarajući pregled i o njemu obavijestiti širu javnost, jer građanima često nije jasno u kojoj se mjeri Europa može sama opskrbljivati energijom.¹⁶⁰

5.4.Zakonodavni postupak

Parlament je proslijedio prijedlog za izmjenu Odboru za industriju, istraživanje i energiju (eng. *ITRE*), koji je za izvjestitelja imenovao europskog zastupnika Markusa Piepera (Njemačka, EPP). Odbor za okoliš, javno zdravlje i sigurnost hrane (eng. *ENVI*) pridruženi je odbor u skladu s člankom 57. (Poslovnika Europskog parlamenta) i usredotočit će se na odredbe koje se odnose na održivost i kriterije za smanjenje emisija stakleničkih plinova biogoriva. Izvješće Odbora za industriju na kraju je usvojeno 13. srpnja 2022. i potvrđeno na plenarnoj sjednici u rujnu 2022., zajedno s mandatom za ulazak u međuinstitucionalne pregovore.¹⁶¹

Izvješće Odbora za industriju predlaže ambiciozniji cilj od 45 % obnovljive energije u konačnoj potrošnji do 2030., što je u skladu s novijim zakonodavnim prijedlogom koji je

¹⁵⁹ EGSO, *op. cit.* (bilj. 139), str. 6.

¹⁶⁰ *Ibid.*, str. 4.

¹⁶¹ European Parliament, Plenary at glance, Fit for 55 Package: Renewable Energy Directive, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/733628/EPRS_ATA\(2022\)733628_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/733628/EPRS_ATA(2022)733628_EN.pdf), pristup: 25. siječnja 2023.

iznijela Europska komisija kao dio svog plana REPowerEU u svibanj 2022. glede postupnog ukidanje uvoza energije iz Rusije uz paralelno ubrzanje prijelaza na čistu energiju. Prema izvješću Odbora, države članice trebale bi ciljati na to da 5 % novoinstaliranih kapaciteta OIE dolazi iz inovativnih tehnologija obnovljivih izvora energije, s daljnjim indikativnim ciljem za tehnologije skladištenja koje mogu poboljšati fleksibilnost na strani potražnje i omogućiti smanjenje vršne električne energije od 5 % potražnje do 2030.¹⁶² Izvješće Odbora također pooštrava kriterije održivosti za biomasu i ubrzava postupak izdavanja dozvola za postrojenja OIE, a zahtijevalo bi od svake države članice da razvije najmanje dva prekogranična projekta do kraja 2025. Izvješće predlaže niz ciljeva za ključne sektore koji su općenito ambiciozniji od onih sadržanih u izvornom prijedlogu Komisije. Prometni sektor trebao bi postići smanjenje intenziteta stakleničkih plinova od 16 % do 2030. i poduzeti aktivnije mjere za promicanje vodika.¹⁶³

Vijeće Europske unije konačno je usvojilo opći pristup 29. lipnja 2022. Ono podržava izvorni cilj od 40 % obnovljive energije koji je predložila Komisija u srpnju 2021. U pogledu sektora prometa, Vijeće se zalaže za opći pristup koji bi državama članicama dao fleksibilnost da biraju između smanjenja intenziteta stakleničkih plinova od 13 % ili udjela od 29 % u konačnoj energetskej potrošnji prometnog sektora do 2030. Takav opći pristup postavlja manje ambiciozne sektorske ciljeve od prijedloga Komisije te izvješća Odbora za industriju, ali podržava pooštavanje kriterija održivosti biomase i ubrzanje procesa izdavanja dozvola za obnovljivu energiju.¹⁶⁴

U trenutku pisanja ovog rada, još je u tijeku zakonodavni postupak odnosno trijalog između Parlamenta, Komisije i Vijeća te izmijenjena Direktive RED II još uvijek nije donesena. Njeno donošenje je prema raspoloživim informacijama u trenutku dovršavanja ovog rada predviđeno za prvu polovicu 2023. godine.¹⁶⁵

6. ZAKLJUČAK

¹⁶² European Parliament, Legislative Train Schedule, Revision of the Renewable Energy Directive <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/spotlight-JD21/file-revision-of-the-renewable-energy-directive>, pristup: 25. siječnja 2023.

¹⁶³ *Ibid.*

¹⁶⁴ Council of the European Union, Interinstitutional file: 2021/0218 (COD), Brussels, 24.6.2022., 10488/22, str. 2.-20.

¹⁶⁵ Službene stranice Europske komisije, https://energy.ec.europa.eu/topics/renewable-energy/renewable-energy-directive-targets-and-rules/renewable-energy-directive_en, pristup: 4. veljače 2023.

Nedvojbeno je važnost Direktive RED II u promicanju obnovljive energije na razini Europske unije kao i njen doprinos zelenoj tranziciji i borbi protiv klimatskih promjena. Doseg EU-a puno je veći i koordiniraniji od dosega samih država članica i stoga može ostvariti veće i uspješnije rezultate u poticanju uporabe obnovljivih izvora energije. Pohvalne su i poželjne ambicije EU-a u postavljanju većih ciljeva u postupku izmjene Direktive RED II. Međutim, neizbježno je preispitivati te ambicije, prvenstveno jesu li u stvarnosti dostatne za uspješno rješavanje energetske krize, ali i klimatskih promjena. Postavlja se pitanje u kojoj mjeri će se postići stvarni uspjeh proklamiranih većih ciljeva izmjenom Direktive RED II u pogledu povećanja uporabe obnovljive energije, a u kojoj mjeri će one ostati tek popis „lijepih želja“ Komisije. Isto tako se javlja pitanje koje može biti temelj daljnjih istraživanja glede same definicije obnovljivih izvora, odnosno je li trenutčan pojam obnovljivih izvora energije iz Direktive u praksi dostatan da bi se postigla klimatska neutralnost ili bi možda trebalo razmotriti i neke druge oblike energije, odnosno možda proširiti definiciju obnovljive energije na, primjerice „zeleni“ vodik i nuklearnu energiju. Također ostaje i otvoreno pitanje određivanja nacionalno obvezujućih ciljeva koje je dosadašnjim uređenjem napušteno, a ni revizija ne donosi zaokret u tom smjeru. Iako se pokušalo opravdati da nacionalno obvezujući ciljevi nisu potrebni s obzirom da je većina država članica uspjela doseći zadane ciljeve za 2020. godinu, činjenica jest da su i dalje određene države članice bile neuspješne u tom pogledu i zaostajale za drugim članicama te bi iz tog razloga možda ponovno trebalo otvoriti raspravu o nacionalno obvezujućim ciljevima i njihovoj svrsishodnosti, što je i mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora. Osim toga, izmjena Direktive RED II donosi niz novih problema glede očuvanja bioraznolikosti i zaštite okoliša. Iako je svakako potrebno što hitnije smanjiti uporabu fosilnih goriva, ono ne bi smjelo biti na štetu zaštite okoliša kao i zaobilaznja standarda europskog prava okoliša. Europski zakonodavac svakako ne bi smio pristrano pogodovati nositeljima projekata obnovljive energije kao i ulagačima time što u postupcima izdavanja dozvola dopušta neprimjenjivanje određenih kriterija i zaobilaznje propisa iz okolišnog zakonodavstva EU. Očuvanje bioraznolikost i borba protiv klimatskih promjena dva su isprepletana pojma koji bi u stvarnosti trebala biti usklađena, a svakako ne bi trebalo davati prednost jednom od tih prava na štetu drugog. S obzirom da trenutno izmijenjena Direktiva još uvijek nije donesena, kakav će biti konačan rezultat i stav europskog zakonodavca tek je za vidjeti.

7. LITERATURA

1. Calanter, Paul, Zisu, Daniela, EU Policies to Combat Energy Crisis, Global Economic Observer, „Nicolae Titulescu“ University of Bucharest, Faculty of Economic Sciences; Institute for World Economy of the Romania Academy, vol. 10(1), 2022., str. 32.
2. Client Earth position paper, REPowerEU Proposal for a REDII amendment: Expediting renewable technologies' permitting procedures, 2022., https://www.clientearth.org/media/itejqaby/clientearth_repowereu-permitting-amendments-briefing_july-2022.pdf, pristup: 29. rujna 2022.
3. Climate Action Network, Civil society-led energy scenario sets path to the climate neutral Europe by 2040, <https://caneurope.org/civil-society-led-energy-scenario-sets-path-to-climate-neutral-europe-by-2040/>, pristup: 14. prosinca 2022.
4. Climate Action Network, Europe's rapid assessment of the Fit for 55 main files, <https://caneurope.org/can-europes-rapid-assessment-fit-for-55-main-files-climate-energy/>, pristup: 15. prosinca 2022.
5. Council of the European Union, Interinstitutional file: 2021/0218 (COD), Brussels, 24.6.2022., 10488/22, str. 2.-20.
6. Elia group position paper, Together towards climate neutrality, 2022.
7. Energy and Industry Geography Lab, <https://energy-industry-geolab.jrc.ec.europa.eu>, pristup: 29. listopada 2022.
8. Euractiv, Letter from Scientists to the EU Parliament regarding the use of forest biomass, 2018., <https://www.euractiv.com/wp-content/uploads/sites/2/2018/01/Letter-of-Scientists-on-Use-of-Forest-Biomass-for-Bioenergy-January-12-2018.pdf>, pristup: 5. listopada 2022.
9. Eureporter, EU shema trgovanja emisijama (ETS) i njezina reforma ukratko, <https://hr.eureporter.co/environment/co2-emissions/emissions-trading-scheme-ets/2022/06/02/the-eu-emissions-trading-scheme-ets-and-its-reform-in-brief/>, pristup: 26. rujna 2022.
10. European Climate Foundation, The „Fit for 55“ package at a glance, <https://europeanclimate.org/stories/the-fit-for-55-package-at-a-glance/>, pristup: 22. rujna 2022.
11. European Commission, Clean Energy for all Package, https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-strategy/clean-energy-all-europeans-package_en, pristup: 20. rujna 2022.

12. European Commission, Commission presents Renewable Energy Directive revision, https://commission.europa.eu/news/commission-presents-renewable-energy-directive-revision-2021-07-14_en, pristup: 12. rujna 2022.
13. European Commission, Commission staff working document, Impact Assessment accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and the Committee of the regions, Stepping up Europe's 2030 climate ambition, Investing in a climate-neutral future for the benefit of our people,, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:749e04bb-f8c5-11ea-991b-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF, Bruxelles, 2020., str.3-8.
14. European Commission, EU Emissions trading system, https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets_en#a-cap-and-trade-system, pristup: 26. rujna 2022.
15. European Commission, European Climate Law, https://climate.ec.europa.eu/eu-action/european-green-deal/european-climate-law_hr%2027.9, pristup: 27. rujna 2022.
16. European Commission, European Green Deal REPowerEU, https://commission.europa.eu/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/repowereu-affordable-secure-and-sustainable-energy-europe_en%2029.9, pristup: 29. rujna 2022.
17. European Commission, Go-to areas for wind and solar, https://joint-research-centre.ec.europa.eu/energy-and-industry-geography-lab/go-areas-wind-and-solar_en#further-information, pristup: 29. listopada 2022.
18. European Commission, Hydrogen, https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-systems-integration/hydrogen_en, pristup: 13. rujna 2022.
19. European Commission, New mapping tools support identification of go-to areas, https://joint-research-centre.ec.europa.eu/jrc-news/repowereu-new-mapping-tool-supports-identification-go-areas-renewables-2022-05-18_en%, pristup: 29. listopada 2022.
20. European Commission, Renewable Energy Directive, https://energy.ec.europa.eu/topics/renewable-energy/renewable-energy-directive-targets-and-rules/renewable-energy-directive_en#related-links, pristup: 16. rujna 2022.

21. European Commission, REPowerEU: affordable, secure and sustainable energy, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/repowerEU-affordable-secure-and-sustainable-energy-europe_en#saving-energy, pristup: 2. listopada 2022.
22. European Commission, Revision for phase 4, https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets/revision-phase-4-2021-2030_en, pristup: 26. rujna 2022.
23. European Environmental Bureau (EEB), Joint Statement of EU environmental organizations on the revision of the Renewable Energy Directive under the REPowerEU legislative proposal, 2022., <https://eeb.org/library/joint-statement-of-eu-environmental-organisations-on-the-revision-of-the-renewable-energy-directive-under-the-repowerEU-legislative-proposal/>, pristup: 26. listopada 2022.
24. European Environmental Bureau (EEB), Top 10 Problems for Renewable Energy in Europe are not linked with Nature Protection, <https://eeb.org/wp-content/uploads/2022/05/Top-10-problems-for-renewable-energy-in-Europe.pdf>, pristup: 20. listopada 2022.
25. Europski gospodarski i socijalni odbor, Mišljenje TEN/748 o Prijedlogu direktive Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Direktive (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća, Uredbe (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća i Direktive 98/70/EZ Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu promicanja energije iz obnovljivih izvora te o stavljanju izvan snage Direktive Vijeća (EU) 2015/652, [COM(2021) 557 final – 2021/0218 (COD)]
26. Europska komisija, Europski zeleni plan: Komisija predlaže preobrazbu kako bi se ostvarili klimatski ciljevi, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_3541, pristup: 21. rujna 2022.
27. Europska komisija, Početna procjena utjecaja, https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12553-Pravila-EU-a-koja-se-odnose-na-energiju-iz-obnovljivih-izvora-preispitivanje_hr, pristup: 16. rujna 2022.
28. Europska komisija, Pravila EU-a koja se odnose na energiju iz obnovljivih izvora, https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12553-EU-renewable-energy-rules-review_en, pristup: 14. prosinca 2022.
29. Europska komisija, Preporuka o ubrzanju postupaka izdavanja dozvola za projekte u području energije iz obnovljivih izvora i pojednostavnjenu sklapanja ugovora o kupnji energije, Bruxelles, 18.5.2022., C(2022), 3219 final

30. Europska komisija, Provedba Zelenog europskog plana, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/delivering-european-green-deal_en, pristup: 20. rujna 2022
31. Europski parlament, Energija iz obnovljivih izvora, https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hr/FTU_2.4.9.pdf, pristup: 8. rujna 2022.
32. European Parliament, Adopting the EU Climate Law, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2021/690672/EPRS_ATA\(2021\)690672_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2021/690672/EPRS_ATA(2021)690672_EN.pdf), pristup: 26. rujna 2022.
33. European Parliament, Fit for 55 Package briefing, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733513/EPRS_BRI\(2022\)733513_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733513/EPRS_BRI(2022)733513_EN.pdf), pristup: 22. rujna 2022.
34. European Parliament, Legislative Train Schedule, Revision of the Renewable Energy Directive <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/spotlight-JD21/file-revision-of-the-renewable-energy-directive>, pristup: 25. siječnja 2023.
35. European Parliament, Plenary at glance, Fit for 55 Package: Renewable Energy Directive, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/733628/EPRS_ATA\(2022\)733628_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2022/733628/EPRS_ATA(2022)733628_EN.pdf), pristup: 25. siječnja 2023.
36. European Parliament, Electricity „Prosumers“, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/593518/EPRS_BRI\(2016\)593518_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2016/593518/EPRS_BRI(2016)593518_EN.pdf) pristup: 20. veljače 2023.
37. European Parliament, Renewable Energy Directive: Revision of Directive (EU) 2018/2001 <https://euagenda.eu/upload/publications/eprs-bri2021662619-en.pdf> , pristup 8. rujna 2022.
38. European Parliament, Revision of the Renewable Energy Directive: Fit for 55, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2021\)698781](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2021)698781), pristup: 20. rujna 2022.
39. Europski revizorski sud, Tematsko izvješće, <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/emissions-trading-system-18-2020/hr/>, pristup: 26. rujna 2022.
40. Europsko vijeće, Europski propis o klimi: Vijeće i parlament postigli privremeni dogovor, <https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2021/05/05/european-climate-law-council-and-parliament-reach-provisional-agreement/>, pristup: 27. rujna 2022.

41. Europsko vijeće i Vijeće EU ,Europski zeleni plan <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/green-deal/>, pristup: 20. rujna 2022.
42. Europsko vijeće, Spremnost za 55%, <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/green-deal/fit-for-55-the-eu-plan-for-a-green-transition/>, pristup: 22. rujna 2022.
43. Europsko vijeće, Spremnost za 55%: Vijeće postiglo dogovor o ambicioznijim ciljevima za obnovljive izvore energije i energetska učinkovitost, <https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2022/06/27/fit-for-55-council-agrees-on-higher-targets-for-renewables-and-energy-efficiency/>, pristup: 22. rujna 2022.
44. Eurostat izvješće, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Renewable_energy_statistics#Share_of_renewable_energy_more_than_doubled_between_2004_and_2019, pristup 20. rujna 2022.
45. Greenpeace, EU Commission „Fit for 55“ package unfit to contain climate crisis, <https://www.greenpeace.org/eu-unit/issues/climate-energy/45795/eu-commission-fit-for-55-package-unfit-to-contain-climate-crisis/>, pristup: 14. prosinca 2022.
46. de las Heras, Beatriz Perez, „European Climate Law(s): Assessing the Legal Path to Climate Neutrality“, Romanian Journal of European Affairs, vol. 21, no. 2, 2021., str. 28.-29.
47. Iliopoulos, Theodoros, Dilemmas on the Way to a New Renewable Energy Directive, European Energy and Environmental Law Review, vol. 27., no. 6., 2018., str. 210-222
48. Izvješće Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija, Izvješće o napretku na području obnovljive energije, Bruxelles, 2020., str. 3.
49. Jager-Waldau, Arnulf et al., The Role of the European Green Deal for the Photovoltaic Market Growth in the European Union, Conference PVSC-49, Philadelphia, USA, 2022., str. 2.
50. Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru te Odboru regija, Plan REPowerEU, 230 final, Bruxelles, 2022.
51. Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija, Strategija EU-a za solarnu energiju, Bruxelles, 2022., COM(2022) 221 final
52. Lambertz, Karl-Heinz, The Green Deal- Time is running out, <https://www.politico.eu/sponsored-content/the-green-deal-time-is-running-out/>, pristup: 21. rujna 2022.

53. Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Komunikaciji Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija-Plan REPowerEU (COM(2022) 230 final) i Prijedlogu uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Uredbe (EU) 2021/241 u pogledu poglavlja o planu REPowerEU u planovima za oporavak i otpornost i o izmjeni Uredbe (EU) 2021/1060, Uredbe (EU) 2021/2115, Direktive 2003/87/EZ i Odluke 2015/1814 (COM (2022) 231 final- 2022/0164(COD)9, 2022/C 486/25, Službeni list Europske unije, C 486/185, 21.12.2022
54. Milat, Andrea, Tko će plaćati emisije CO2, Bilten, <https://www.bilten.org/?p=38774&fbclid=IwAR0Dro361-NtNxMPdhAHDALgOOVCHUnloSOeU4zQz477Y3fqheMHDF3beu0>, pristup: 26. rujna 2022.
55. Myers, Martha, Fit for 55 will penalise poor Europeans, <https://www.euractiv.com/section/climate-environment/opinion/fit-for-55-will-penalise-poor-europeans/>, pristup: 26. rujna 2022.
56. Prijedlog Direktive Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni Direktive (EU) 2018/2011 o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora, Direktive 2010/31/EU o energetske svojstvima zgrada i Direktive 2012/27/EU o energetske učinkovitosti, Bruxelles, 18.5.2022., COM(2022) 222 final, 2022/0160 (COD)
57. Rezolucija Europskog parlamenta od 19. svibnja 2021. o europske strategije za vodik, 2020/2242 (INI), SL C 15/56, 12.1.2022.
58. Ruge, Reinhard, The Reality Gap: Simplification of Environmental Law as Key for the Acceleration of Permit Procedures for Europe's Green Deal, European Energy and Environmental Law Review, Vol. 31, Issue 4, 2022., str. 258-269.
59. Schoenefeld, Jonas J., Knodt, Michele, Softening the surface but hardening the core? Governing renewable energy in the EU, West European Politics, 44:1, 49-71, 2020., str. 52.
60. Šantek, Ivor, Ofak, Lana, Pravni okvir za obnovljive izvore energije u pravu Europske unije, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 57, 3/2020, str. 806.
61. Searchinger, Timothy D., Beringer, Tim, Holtsmark, Bjart, et. al., Europe's renewable energy directive poised to harm global forests, Nat. Commun 9, 3741, 2018.
62. Silva, Maria Barros, REPowerEU- a challenge and an opportunity, <https://officialblogofunio.com/2022/06/23/repower-eu-a-challenge-and-an-opportunity/>, pristup: 29. rujna 2022.

63. Sidley Austin LLP, Proposal amending the Renewable Energy Directive, <https://www.sidley.com/en/-/media/uploads/sidley-eu-fit-for-55-white-papers/proposal-amending-the-renewable-energy-directive-10.pdf>, pristup: 12. rujna 2022.
64. Stapić, Sanja, Slobodna Dalmacija, Solarne panele puno je lakše postaviti nego dobiti dozvolu za njih, <https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/hrvatska/solarne-panele-puno-je-lakse-postaviti-nego-dobiti-dozvolu-za-njih-evo-kako-ih-ugraditi-i-prodavati-struju-hep-u-koliko-se-ceka-na-dozvole-i-kada-ce-vam-se-to-isplatiti-1225082?fbclid=IwAR3IUCWViEoXxmBELRpaZd8ymUeoXswf13ee7oumkAEWn-5tnjzxTGBpiM>, pristup: 2. listopada 2022.
65. Taylor, Kira, Brussels set to table new proposal „soon“ to tackle high gas prices, Euractiv, <https://www.euractiv.com/section/energy/news/brussels-set-to-table-new-proposal-soon-to-tackle-high-gas-prices/>, pristup: 3. listopada 2022.
66. Taylor, Kira, EU countries agree power demand reduction target, new levies to tackle the energy crisis, Euractiv, <https://www.euractiv.com/section/energy/news/eu-countries-agree-power-demand-reduction-targets-new-levies-to-tackle-energy-crisis/>, pristup: 3. listopada 2022.
67. Ured za publikacije Europske unije, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0e9db9fa-d653-11ec-a95f-01aa75ed71a1/language-en%2027.10>, RES Simplify interim report, str. 15., pristup: 11. listopada 2022.
68. Wind Europe, position paper How to accelerate permitting for wind energy?, 2022. <https://windeurope.org/wp-content/uploads/files/policy/position-papers/20220517-WindEurope-position-paper-Wind-industry-permitting-recommendations.pdf>, pristup: 26. listopada 2022.
69. WWF position paper, Go to areas for renewables: Making the puzzle fit, 2022. <https://www.wwf.eu/?7526366/repowereu-RED-revision-position-paper>, pristup: 4. studenog 2022.
70. Vuletić, Davor, The Interaction Between the EU's Climate Change Objectives and Its State Aid Regulation in the Area of Renewable Energy, Croatian Yearbook of European Law & Policy, vol. 16, br. 1, 2020., str. 320

Pravni izvori i drugi akti Europske unije

1. Direktiva Vijeća 92/43/EZ od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje flore i faune, Službeni list Europske unije, 15/Sv.2, L 206/7, 22.7.1992.
2. Direktiva 2009/147/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. studenoga 2009. o očuvanju divljih ptica, kodificirana verzija, Službeni list Europske unije, 15/Sv.32, L 20/7, 26.1.2010.
3. Direktiva 2009/28/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2009. o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora te o izmjeni i kasnijem stavljanju izvan snage direktiva 2001/77/EZ i 2003/30/EZ Tekst značajan za EGP, SL L 140/16, 5. 6. 2009.
4. Direktiva (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora (preinaka), SL L 328/82, 21. 12. 2018., str. 21.
5. Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija, Energija za klimatski neutralno gospodarstvo: strategija EU-a za integraciju energetske sustava, Bruxelles, 8.7.2020. COM(2020) 299 final, str. 2.
6. Ugovor o funkcioniranju Europske unije (pročišćena verzija), SL EU, C 202/47, 7.6.2016., str. 88.
7. Uredba (EZ) br. 1367/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 6. rujna 2009. o primjeni odredaba Aarhuške konvencije o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša na institucije i tijela Zajednice, Službeni list Europske unije, 15/Sv.20, L 264/13, 25.9.2006.
8. Uredba (EU) 2021/1119 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. lipnja 2021. o uspostavi okvira za postizanje klimatske neutralnosti i o izmjeni uredaba (EZ) br. 401/2009 i (EU) 2018/1999 („Europski zakon o klimi“), SL L 243/1, 2021.